

זנוגע לדין
 ז רבנתינת
 ה, ובעיקר
 זה בחורת
 הוי מדין
 זהוא כעז,
 וסיר דכזה
 קיים הדין
 ובר דהדין
 גיטין שם
 י שנעשה
 ענתן אלא
 דמים הוי
 התרומה,
 בל למ"ד
 ה שאכל
 יכיס את
 ז שהעיר
 ה והכא
 " אלעאי
 והרע"א
 "צ לרד'
 ו כ' בד'
 כ' ולכן
 תרומה
 טמאה,
 תרומה
 תרומות
 ובקרו"ש
 לא הוי
 , אמנם
 ז מהני
 ופרשתו
 ונראה
 זשלמת
 הקרא
 קדושת
 תרומה
 ח על
 ה על
 שלומי
 כ, א,
 ז, א,
 ז דין
 הקדש
 ורשת
 שונים
 רומה
 מדין
 ז דף

וכי אזיל כהן ומקדש בהו אשה. תימה¹⁹ למה אינו מדקדק דמדאורייתא תשלומי מעליא נינהו ונעשים תרומה וקאמרי רבנן דאינן תשלומין והוו חולין ושרו לזרים, וי"ל משום דמצינן למימר דאין תשלומיו תשלומין דקאמר היינו לגבי הא דהדרי למרייהו ולעולם תרומה הוי, וא"ת מאי מדקדק מקדושין דילמא משום דהפקר ב"ד הפקר²⁰ והם הפקיעו ממון זה מן הכהן ונתנהו לאותו שאכל את התרומה, וי"ל דהכא לא שייך לומר כן דמה פשע הכהן שיש לנו להפקיע ממונו²¹.

לא הורצה למד כדאית ליה ומר כדאית ליה. ועל הבשר. למ"ד²⁶ יש דם אע"פ שאין בשר נפקא מינה במה שהציץ מרצה על הבשר דמשוי ליה כטהור למקבעיה בפיגול כאילו קרבו מתירים כהלכתו, ולאפוקי מידי מעילה כאילו יש לו שעת היתר לכהנים, אבל להתייר את הבשר באכילה לא מהני ריצוי כדאיתא בפ' כיצד צולין²⁷.

בין ביחיד בין בציבור. כמ"ד²⁸ טומאה דחוייה היא בציבור דאילו למ"ד היתר היא בצבור לא בעיא ריצוי ציץ כדמוכח פ' כיצד צולין²⁹.

הכא מדאורייתא ארצויי מרצי וכו'. וא"ת²² הכא משמע דהנך תרתי מתנייתא חדא מדאורייתא וחדא מדרבנן, ותימה דבמנחות פ' הקומץ רבה²³ ובפסחים פ' כיצד צולין²⁴ פריך להו אהדדי ופליגי התם רבינא ורב שילא דמוקמי חדא בטומאה וחדא בזריקה כלומר טומאתו בין בשוגג בין במזיד זריקתו שוגג הורצה במזיד לא הורצה ואידך מפרש איפכא, וי"ל דה"ק והא הכא דמדאורייתא ארצויי מרצה בכל ענין בין בשוגג בין במזיד בין בטומאה בין בזריקה דתנן על מה הציץ מרצה וכו' דמדאורייתא לא שני לן בין טומאה לזריקה, דהא דכתיב²⁵ ונשא אהרן את עון הקדשים בכל עון איירי בין בטומאה בין בזריקה, והא דמפלגי בין טומאה לזריקה קנסא בעלמא הוא ובהא קא מיפלגי דמר סבר דבטומאה במזיד איכא למיקנס טפי דהוי אתחלתא דפסולה וגם לא עביד מצוה בשעה שמטמא, אבל בזריקה דמכוין לעשות מצוה לא שייך למקנסיה, ומר סבר בזריקה שייך למיקנס טפי משום שמקריב דבר טמא לגבוה וזילא מלתא טפי, ואמור רבנן

→ [צ, ב] כולו נמי שב ואל תעשה נינהו. וא"ת סדין בציצית היכי הוי שב ואל תעשה בשלמא למ"ד³⁰ חובת טלית הוא ניהא דמיד שקנאו נתחייב בציצית אפי' מונח בקופסא ושב ואל תעשה הוא שלא יעשה לו ציצית, אלא למ"ד חובת גברא כי מיכסי בטלית דבר חיובא הוה ואין בו ציצית עובר בידים שהתורה חייבתו להטיל ציצית בכל טלית שיתעטף בו ולא ילבשנו בלא ציצית, וי"ל³¹ דבשעת עיטוף אכתי לא מיחייב עד לאחר שנתעטף דכסותך משמע שאתה כבר מכוסה בה ואשר תכסה בה דרשינן לדרשא אחריתי במנחות³², וא"ת אכתי הא משמע בפ' מי שמתו³³ דכשהוא לבוש כלאים ואינו פושטן לא חשיב שב ואל תעשה אלא כעובר ועושה, וי"ל³⁴ דשאני כלאים שתחלת איסורן היה בלבישה שלבשן באיסור אבל כאן בשעת עיטוף לא נתחייב עד אחר שנתעטף ואז הוי שב ואל תעשה, ומיהו ק"ק מהאי דמברכין להתעטף בציצית ומוכיח מזה בה"ג³⁵ דקי"ל ציצית חובת גברא הוא מדקא

מא, א. וכן מבואר בתו"י דלמ"ד חובת טלית חשיב שוא"ת, ונתחבין לזה בפרמ"ג בשושנת העמקים כלל ב ד"ה ואני עי"ש. 31 וכ"כ בתור"ה כולו וכתו"י, ועי' מש"כ על דברי חו"ס' בשאגת אריה סימן לב, ובנוב"ת אב"ע סימן קמא, ובקדושת יו"ט סימן לה, ובקרא"א, ובעמק הנצי"ב בפ' שלח, וקוה"ע סימן סט, והמאיר לעולם ח"ב סימן ז. 32 מא, א. 33 ברכות יט, ב, וע"ע במכות כא, ב. 34 וכן תי' בתוס' בשם ר"י, ועי' באורו בקוה"ע שם אות יט - כ. 35 בהל' ציצית סימן כז (דפו' וורשה מח, א), והר"ד

19 וכה"ק ות"י בתור"ה אזיל ובתו"י, וראה בקרא"א דרש"י ל"ג דאי מקדש כו' והוכחת הגמ' היא מהא דל"ה תרומה. 20 כדאמרי לעיל פט, ב. 21 וכ"כ בתוס' שם בשם ר"י ובתו"י, וראה מה שהעירו על תוס' ברע"א ובמהדור"ב ובערול"ג וישרש יעקב. 22 וכן הקשו ות"י בתור"ה והא ובתו"י. 23 כה, ב. 24 פ, ב. 25 שמות כת, לח. 26 פסחים עז, א. 27 פסחים עז, א, וכ"כ בתור"ה ועל, ועי' במאירי דרצוי ציץ מהני מהתורה לאכילת הבשר. 28 יומא ו, ב. 29 פסחים עז, א. 30 מנחות

מוסמות הרמ"ע - חס' יתומה
 יוצא אלו הוי הרק יצק צור א"ן
 הוצא מוסק ביד קוק

מברכים להתעטף משמע דבשעת עיטוף הוי מצוה, וי"ל שכך פירוש הברכה להיות מעוטף בציצית ומשום דמברך עובר לעשייתו צריך לברך להתעטף, ומכאן הורה ריצב"א דאם נפסק לאדם אחד ציצית בשבת או ביי"ט יכול להתעטף בטליתו אפילו לכתחלה משום דלא

מיחייב עד לאחר שנתעטף, וא"כ דוקא בתול אסור ללבושו בלא ציצית שהוא מחוייב לעשות ציצית כשילבשו, אבל בשבת ויי"ט דאי אפשר לעשותו ובשעת עיטוף ליכא עבירה גם אין עבירה שהוא מעוטף בו בלא ציצית כיון דאי איפשר לעשותו³⁶.

גם בתוס', ובתוס' ותורא"ש שבת כה, ב ד"ה סדין, ובס' האגודה כאן. 36 וכ"כ בש"מ מנחות לו, ב אות ה, (וראה בכתבי הגרי"ז שם), ובמרדכי בהל' ציצית אות תתקמד (הובא בב"י סו"ס יג) הביא כזה מח' ר"י ור' שלמה מדרוויש, ועי' עוד מהר"ם בר ברוך סימן רפז, ועי' ברמב"ם ציצית פ"ג ה"י היאך חיוב מצות ציצית וכו' ובחמד משה אור"ח סימן ח כ' דהר"מ ס"ל דלא כמרדכי בשם ר"י, כיון דס"ל דהמצוה היא שהלישה תהא כשהבגד עם ציצית, אך בפרמ"ג בפתיחה הכוללת להל' ציצית פ"י בר"מ באופ"א עיי"ש, וראה במג"א בהל' ציצית סימן יג סק"ח ובפרמ"ג ורע"א שם, ומה שהועתק ברע"א החדש בסוכה כה, א ד"ה תו הק', (ולדבריו ניתא קו' רבינו ותוס' מכלאים, דשאני בכלאים דכיון דאסור בלבישה להכי מה שאין פושט חשיב קום ועשה, אבל בציצית דתחיוב תל לאחר הלישה ל"ח קום ועשה), וע"ע בביאור הלכה סימן ס ס"ד סוד"ה וי"א לענין כוונה במצות ציצית. ובשאג"א שם כ' דדברי הר"י בתוס' סותרים למרדכי שכי' בשם ר"י דאין איסור ללבוש בגד בלא ציצית ובנקדו בשבת מותר ללבוש הבגד, אולם בדברי רבינו מפורש כתוס', ומ"מ הביא הריצב"א דס"ל כדברי המרדכי, ובמגן גבורים אור"ח סימן יג בשלטה"ג סק"ז חזין דאין כאן סתירה כלל דאף לדברי תוס' אין איסור בלבישה כלל רק דלפי סבתם בקושייתם דמצות ציצית בא בשעת העיטוף א"כ ממילא חשוב עושה מעשה לבטל המ"ע דלבוש דבר שיכול לקיים בה מ"ע בלא מצות ציצית, אבל לפי מאי דמסקו דהוי שב וא"ח משום דאינו מחוייב עד אחר שנתעטף בה, וא"כ כאמת אין בלבישה איסור כלל רק דמבטל המ"ע בשב וא"ח וחיטו מצוה וז"ב עכ"ל, וע"ע בישועות יעקב שם סק"ב, ובראש יוסף ביצה יד, ב ד"ה ומן שמיא, ובאבני נזר אור"ח סימן תפא, וביו"ד סימן שפא, ובח"י רבי ראובן סוכה סימן ד. ובריטב"א כתובות מ, א הק' גבי סדין בציצית דאי בעי פטר נפשיה בטלית של צמר או בטלית שאינה בת ציצית ואמאי דחי העשה ל"ח, ותי' דאיחא לעשה אלא שהוא פוטר עצמו בטלית שאינה בת ציצית וכי עבד הכי מענש כדאי' במנחות מא, א אבל באמרה לא בעינא ליתיה לעשה לעולם ע"כ, וברבינו יונה בשע"ת ש"ג אות כב כ' דאין מצות ציצית זולתי על מי שיש לו בגד אשר לו ארבע כנפות ואם אין לו בגד כזה אינו חייב לקנותו, אך ענוש יענש לעתות בצרה על דבר אשר לא חמד כלבבו יופי

המצוה ושכרה, ובמהרי"ל החדשות סימן ז מדמה ליה להא דנתאווה משה להכנס לא"י לקיים מצוותיה, אך בד' הריטב"א א"א לומר ביאור זה דא"כ ל"ה שניו בגדרי העשה, וע"כ דלריטב"א ענשינן מדיני העשה עצמו דראוי ללבוש בגד עם ציצית, אלא דאינו חייב ללבוש לשם כך, וע"ע מש"נ בריש מסכתין לעיל ד, ב הערה 87. [ובעיקר הא דבשב ואל תעשה יכולים חז"ל לעקור ד"ת ערש"י דלאו עקירה בידים הוא אלא ממילא היא מיעקרא, וברש"י ברכות כ, א כתב דברים רבים התירו לעקור דבר תורה מפני סייג ומפני כבוד הבריות היכא דאינו עוקר דבר במעשה ידים אלא יושב במקומו ודבר תורה נעקר מאליו כגון תקיעת שופר וכו', וכבר דנו בהא דיש כח לחז"ל לעקור בשואל"ת, אם נעקרה המצוה ובעשאה ל"ל קיום מה"ח, או דאין בכת' חז"ל לעקור המצוה מה"ח - ואם עשה המצוה איכא קיום מה"ח אלא שעבר על תקנת חז"ל, ובקוה"ע בסימן סט כ' דהם ב' שיטות באשכול ביו"ד סדין בציצית, והרא"ש בהלק"ט בהל' ציצית הביא מרה"ג גבי סדין פשתן בציצית דברכתו הוי ברכה לבטלה, (וכ"ה בתורא"ש שבת כה, ב סוד"ה סדין בשם ר"ת, ועי' מלבי"ם בארה"ח אור"ח סימן יג ארץ יהודה ס"א דהפקיעו המצוה מה"ח), אמנם בזה י"ל דלא תיקנו כה"ג ברכה, וברבנו יונה בריש ברכות כ' גבי קורא ק"ש אחר חצות דאי' מה"ח לרבנן אף דמן התורה זמנה כל הלילה, אינו קורא אותה אחר חצות שיכולין חכמים לפוטרו ממ"ע כל זמן שעושין כן משום סייג "או משום קיום המצוה עצמה" דהכי חזינן בלולב שמצותו מה"ח יום ראשון ואפי' כשהל בשבת פטרו חכמים ליטלו משום גזירה דשמא יעבירו וכו' עיי"ש, והרע"ב העיר דכ"ה בסוגין דיש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בשואל"ת, אך הרי יונה לא הזכיר סוגין, והשאג"א בסימן ד הק' דמצינו דחז"ל דתיקנו שלא לקיים המצוה מגזירה שלא יבוא לידי איסור, אבל לא מצינו שיעקרו מצוה משום חשש שמא ישכת ויאחר, והנה הרע"א במערכה ח בחגיגה נקט בגזירה דשמא יעבירו בשופר דבחקע בשבת קיים המצוה ורק עבר על שבות, ומה"ט העיר על המג"א שכי' דאפשר לחנך קטן בק"פ שלא למנויו כמו דאפשר לחנכו בשופר בשבת, והרע"א חילק דשאני בשופר גם בגדול שתקע בשבת קיים המצוה, (ועי' בחכמת שלמה אור"ח תקפח ס"ה שנקט דאי' כשמא יעבירו, ונ"מ בזה בחקע בשבת אם יברך שהחינו ביום ב' דר"ה, וע"ע בחשק שלמה מגילה ה),

וליגמר מיניה. ו
התם משום דע"י
ניגמר מיניה לע
על פי הדיבור,
דאליהו ע"פ ה
הן הנחנקין³⁸
תימ' הכי אברה
[יצחק], אליהו ו
ועבדי' שחוטאי'
ועו"ק למה ל
בנביאות הא מ
שרי לב"ד לעב

ובחלק"י בקבא צ
התוס' בסוכה ג,
דאי' מה"ח, וכן
דבק"ש אחר חצ
חז"ל נעקרה המ
דהמצוה עדיין ק
לעקירת המצוה ו
השעה"מ בסוף
המצוה דשופר ב
במקדש), ונמצא
שופר אלא מתקנ
דוכתי כהואה וכו
ולהכי ס"ל לרע'
המצוה מה"ח,
בשואל"ת, היינו
עשייתו, אבל לוי
נעקרת המצוה
וכרמ"ה בסנהדרי
בחי"ל דגור"י
דאפשר בחליצה
מצות יבום, וחל
בעלו קנו וע"כ
באב"ג ביו"ד סי
כ, ב הק' דחי
(ונדחק שם דכוו
לא הביאה האי
ולדברינו זה נכ
דיבום כיון דבע
דהעקירה בשופ
לתוס' בסוכה י
סוכה מה"ח, וז
אופני המצוה,
סוכה כזו, וכן
רק עד חצות,
דזמנה היא עד

נגדך שכסיה. כיון שהוא רק מתיר. ואין לריך שיטענה
בר חיוב :

(ו) ואין להקשות דאם כן למה אשם פטורה מלישב
בסוכה. והיכן מליט שפטורה אשה ממנוות
עשה שהזמן גרמא במקום איסור והמנוה רק מתיר. דלא
קשה מידי שהרי בקידושין (דף ל"ד.) חשיב למנוות שלוח
הקן בין מנוות עשה שאין הזמן גרמא. אף שאין חיוב
לשנוה האם רק אם רוצה ליעול הבנים. אבל אם רוצה
להניח האם והבנים וליך לו מותר כמו שכתב החכם ז"ל
במשנה ואם כן שלוח האם רק מתיר לקיחה הבנים
[וכן בתוספת יום הכיפורים דלריך קרא לחיוב נשים.
משום דמנוות עשה שהזמן גרמא אף דטובר בעשה כשאוכל
בידים. וכן בשבתת יום טוב שדעת התוספות בקידושין
שם שאין הנשים מנוות על העשה אף שכשעושה מלאכה
עובר על העשה צירים] :

(ז) ובהכי ניחא ליישב מה דקשה ריש סוכה (דף ב' :)
וכי תימא קטן שאין לריך לאמו מדרבנן הוא
דמחייבא והיא בדרכנן לא משנהה מא שמת כל מעשי' לא
עשהה אלא על פי חכמים. וקשה הא אפילו מדרבנן אין
האם מחייבת לחקך בנה :

(ח) אך למה שכתבתי דאיכא איסורא באכילה מוין
לסוכה. אם כן אסור להאכיל לקטן כמו
תרומה עמאה. עיין בתרומה הרשן סימן קכ"ה. ודוקא
בנריך לאמו הוה ל"י מלטער לישב בסוכה. אבל באין
לריך לאמו אסור לגדול להאכיל מן המורה. ואשה אף
שאינה מחייבת בעלמה בסוכה ואין איסור לידה להאכיל
לקטן גם כן. כדמוכח בבבא מליעא (דף יוד :.) איש דאמר
לאשה אקפי לי קטן. וחשיב לה לאו בר חיובא אף
שמאכלת לקטן איסור בידיה כמה שנטעה הקטן יקח
מזה מוכח דאין איסור מן המורה להאכיל לקטן. רק
כמה שמוזהר בעלמו. מכל מקום מדרבנן אסור בכל גווני.
ועיין בהשגות הראב"ד פרק י"ג מהלכות ענינים הלכה ה'
ודוק :

(ט) שבתת ראייתו שיש לדחות מה שהוכחתי בזה ג'
דבמחיר לא בעינן שיטענה בר חיובא.
משחיטה וכשירה בקטן. דיש לומר דבמחיר נמי בעינן
בר חיובא. אלא דבמחיר חשיב הקטן בר חיובא כיון
שאסור להאכיל לקטן דבר איסור. וכמו שכתב הס"ך
יורה דעה סימן א' ס"ך כ"ז דקטן חשיב אייתי בזביחה
מטעם זה. ואם כן מדקשר סוכה נגדך יש ראי' דלא
כרת ודוק היטב :

סימן תפב הלכות פולב.

שאררה אחרונ שגלעמק קלח ועל ידי זה נחסר
מקשיעור בינה כשר או פסול :

(א) תשובה לכאורה לפי מסקנת הש"ס (דף ל"א :)
הטעם משום דלא גמר פירא. וזה
ה"ו בו כבינה וגמר פירא וכשר. ואין לומר דהש"ס לא
הולך לטעם זה אלא לר' יהודה דלא בעי הדור. אבל
לדין פסול משום דבעי הדור וליכא. ליתא שהרי בירוק
דגס

התנן דמקרי בית לכל מילי. ובית הכנסת אין מהעבר
עמה הואיל ואינו ראוי לדור בו ממנה קדושתו. וזה שהוקשה
למהר"ל איך מתיימן בו עירוב הא אינו ראוי למקום
פיטא ולא למקום לינה וגרע מבית התנן :

(ח) ויש לנעין לחאן דאמר בית התנן בית הבקר חייב
במנווה. מאי שנא מלענין לחזור עליו משורכי
המלחמה ולריך קרא דאשר בנה לרבות בית התנן.
ואפשר משום דחייב ולא חנכו כו' ואיש אחר יחנכנו הוה
חמיאל דאינו אלא אם כן עומד למינוך בית דהיינו דירת
אדם בפיטא ולינה :

דברי ידיו דו"ש ושי"ת באה"ר הק' אבררם.

סימן תפג

(א) דעת הרבני תם דאין אשה עושה לינה ואוגדת
לולב כיון שאינה מחוייבת. כמו שפסולה
לכתיבת תפילין כיון שאינה בקשירה. ותמוה דמאי שנא
מסוכה נגדך :

(ב) ונראה ליישב דהנה קשה בזה דפרק ראוהו בית
דיו כפלו ואכל מנה. אילימא שכפלו שד
והמניא כשהוא שטוח הרי הוא כשטוח לכל דבריו.
וכתב הרמב"ם משום שאכל בעשה שהי' פטור מכל
המנוות. וקשה מאי שנא מחלילה דשטוח אם הי' בר
כוונה בגדול עומד על גביו הי' כשר. וכן חרש אי לאו
דאינו בר קריאה הי' כשר לחלילה ואף שהי' פטור ממנוות :

(ג) אך החילוק פשוט דשאיני מלינה דהוא רק מתיר
האשה להנשא. וכן קורא הש"ס חלילה וקריאה
שני דברים המחירין [ועיין בהכנס לבי סימן א' דאם אין
רצונה להנשא וגם הוא אינו מקפיד אין חיוב כלל בחלילה]
על כן לא איכפת לן אם אינו בר חיוב וכמו שחיעה
שכשירה בקטן :

(ד) והנה בתוספי הרא"ש פרק האשה רבה בזה דכתבו
התוספות דאין חיוב לינה אלא לאחר שלובשו.
כמו הרא"ש ומכאן הורה ריב"א דאם יש לאדם טליה
שאינה מלויימת בשבת או ביום טוב יוכל ללבושו בלא לינה.
דבעשת עיטוף ליכא טבירה. ולאחר עיטוף גם כן ליכא
טבירה. כיון שאינו יכול לעשות לינה אז. ולכאורה אפילו
הי' המנוה לעשות לינה קודם עיטוף. הא בשבת אינו יכול
לעשות. ולריך לומר דאם הי' המנוה קודם עיטוף. הוה אמרינן
שהליינת מחירין ללבשו הבגד כמו שחיעה דקודם שחיעה
אסורה בעשה שאינה זכותה. ועל כן בשבת שאי אפשר
לעשות המחיר נשאר באיסורו. אבל השתא שמוותר ללבשו
הבגד בלא לינה. על כרחין אין איסור בלבישה רק מנוה
דרמיא טלי'. על כן בשבת שאי אפשר לקיים המנוה אינו
עובר כמה שאינו עושה לינה :

(ה) ויצא לנו מזה דבסוכה שפיר יש לומר שהסוכה
מתיר האכילה טיול ושניה. וכן לשון הש"ס
(דף ט"ז.) מחילה תלויה מתרת בסוכה עיין שם. וכן
משמע במכילתין (דף כ"ז) בזה דמדמי שם סוכה למנה
דכל שבעה רשות. מבואר שהוא רק איסור שלא לאכול
חוץ לסוכה כמו שאסור לאכול חמץ. ועל כן ניחא סוכה

סימן צח

בענין אי סוכה הוא חיוב או מתיר

הדבר דהוא רק מתיר, ואם אינו רוצה לאכול ליכא מצוה, א"כ אמאי לא חשבה הברייתא גם מ"ע דזבחת בין המ"ע שאין הזמ"ג, ולהורות דמשו"ה נשים חייבות, ויהי מוכרח מזה, שדעת הפוסקים דזבחת הוא מ"ע דמצוה שהוא רק להתיר נשים חייבות אף דהוא מ"ע שהזמ"ג, ולפי"ז מוכרח, דשילוח הקן וסוכה המה מצות חיוביות.

ובפלפול התלמידים אמרתי להעיר, דאם נימא דסוכה הוי רק מתיר ואם אינו רוצה לאכול לא הוה מצוה כלל, והוי ממש כמו מ"ע דזבחת ואכלת, ואעפ"כ מבואר בש"ס סוכה (דכ"ה ע"א) דאמרי במצות סוכה עוסק במצוה פטור מן המצוה, מבואר דגם במצוה שהיא בגדרי מתיר אמרי דעוסק במצוה פטור מן המצוה, ולפי"ז גם בעשה דזבחת ואכלת י"ל דאם יהי עוסק במצוה יהי פטור מעשה זו. נהי דיהי אסור באכילה משום אבר מן החי, אבל עשה דזבחת אינו מוטל עליו כיון דהוא עוסק במצוה אחרת.

וא"כ מיושבת קושית התוס' שבועות (דכ"ד ע"א - ד"ה האוכל כו') דאיך חל איסור אבר מן החי על עשה שאינה זבחה, למ"ד לאו לאיברים עומדת, ולהג"ל א"ש, דמוסיף עוסק במצוה, דמצד עשה שאינו זכות יהי מותר לו כיון דהוא עוסק במצוה, משא"כ מצד לאו דאמה"ח אסור, ויש לעיין בזה הרבה וכתבנו לעורר לבב התלמידים.

באחרונים דנו, אי חייב בסוכה, והסוכה מצוות אכילה בסוכה הוה רק בגדר מתיר, והיינו שאינו חייב לאכול כזית בסוכה, אלא שאם רוצה לאכול, הרי מתירתו לאכול, או דהוי חיוב בפני עצמו ע"כ. **וי"ל** בזה, דהנה כתב הר"ן בחולין (קלט ע"א) בפשיטות, דאם אינו רוצה ליקח הבנים ליכא עשה דשילוח תשלח ע"כ. והנה גדולי האחרונים נסתפקו בזה כנודע דברי החוות יאיר והחכ"צ בתשובה שנחלקו בזה, ועי' בתשו' חת"ס (חאר"ח סי' ק) שהאריך בזה ותלי' לה בפלוגתת ר"י ורבנן (חולין קלט ע"א ע"ש) אי "שילח" (דברים כב, ז) מעיקרא משמע, דלר"י הוי מצוה ככל המצות אמנם לרבנן נראה דהוא רק מתיר ליקח את הבנים, ואם אינו רוצה ליקח את הבנים אין עליו מצוה לשלוח את האם.

וראיתי למרנא זצל"ה בספר אבני נזר הלי' סוכה שכתב להעיר, דמוכרח מזה דגם מצוה שהוא רק מתיר, אם הוא מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות, מרחשבה הברייתא דקידושין (דל"ד ע"א) שילוח הקן בהדי מ"ע שאין הזמ"ג, נראה מבואר, דאם היתה זמ"ג היתה פטורה אע"ג דהוא רק מתיר כמו מ"ע דזבחת לדעת הסוברים דהוא מ"ע, ועי"ש שכתב דגם מצות סוכה היא רק מתיר לאכילה ואעפ"כ נשים פטורות מכח מ"ע שהזמ"ג.

ולענ"ד יקשה לפי"ז, לפ"ד הפוסקים דזבחה הוא מ"ע, אמנם ברור

ספר כלי חמדה חג הסוכות
חלק א - ר"ה, יוג"כ, סוכות
הרב"ל ר' מאיר זן סלאצקי זצ"ל
נזקק ונסדו י"ג הרב"ל ר' זקן אברהם זצ"ל
ל"א

דפנות קרקע
גזירות

ודע, דאף דכמי עניני פסולות שמצוה בסוכה הוי דוקא בסך ואין אורכ
 להארץ, מ"מ כאן צוולף אף דפנות גזולות פסולה"י. ואף הקרקע
 שהסוכה עומד עליה אם היא גזולה אף דהוי סוכה שלו מ"מ פסולה, כמבואר
 להדיא ע"ש ל"א ע"א המסך ברשות הרבים דל"י אליעזר פסולה ממחמת גזולה
 ושאולה, ולרבנן כשרה דל"א קרקע נגולה, אבל אי שייך גזול אף דהמקום
 שעמד הסוכה אינו שלו אינו יואל, דהמסך ברשות הרבים משמע אף בדפנות
 וכך שלו מ"מ אינו יואל, ע"ש. וכן הוא בהדיא בקונטרס כפוח חמרים שם
 [ד"ה אבל גזול], ובפרי מגדים [שם במשניות זהב סק"ד] דפסול בסוכה הוא
 אף בדפנות מן המורה, אך מתקנת מ"ל תקנת מריש [כשרה], או בסוכה
 המטוללת אף דופן או הקרקע פסולה אף האדנא, ועיין בטור שו"ע שם
 ס"ג. ובפרי מגדים שם כתב דאם יש פחות מארבע אמות לדופן סך גזול,
 דככל מקום אמרינן דופן עקומה בסך פסול, אך כאן חלי לקח שיטות
 הראשונים שדופן עקומה היינו דרואין אנו שהדופן נעקס ובה לכאן חמת
 הסך כשר כאן, אבל להשיטות הסוגרים דרואין אנו הסך כאליו הוא דופן,
 וכן הוא שיטת רש"י ע"ש י"ו ע"א ד"ה פסולה, עיין ר"ן שם [ב"י ע"א מדפי
 הר"ף ד"ה פחות מד"א] דהביא שיטות אלו וציתו יוסף ק"י מר"ב [ד"ה
 ומ"ש רבנו], א"כ לדעת זו הסך עצמו נעשה דופן, א"כ פסול כאלו דדופן
 גזול ג"כ פסול, ודבריו נכונים. ולשיטה זו שרואין הסך כאליו הוא דופן
 הסכימו הרבה ראשונים [וכ"ה בר"מ כאן פ"ה הי"ד], אם כן כאן פסול,
 ועיין ע"ז שם [סק"א] וזה נכון"י.

מצות הבאה
בשבת

ואם כי אין דרכי בחיבור זה להארץ בקושיים ופירושים מה שאינו נוגע
 לדינא, מ"מ לא אמנת לפרך קושית החוס' שהיא לעני"ד סברה נכונה,
 במה שהקשו שם ט' ע"א ד"ה הוא, למה לי קרא בסוכה דלך למעוטי גזולה
 הא הוי ליה מצוה הבאה בעבירה, וליכא למעוטי שאלו דהא שאלו כשר וגזולה
 בלאו הכי פסולה, ע"ש. ונראה לי דהנה שני מינים יש במצוות עשה, אחד
 שהיא חיוב אקרקפתא דכל איש מישראל כמו מפלין ואחרו ואלכילת מנה,
 ומצוה כזו אם מקיים אותה עושה רצון הבורא יתברך וימעלה כי כן צוה לו
 המלך צדק, הוא, ואם מצטל המצוה ואינו מניח מפלין או שלא נעל לולב בעל
 המצוה ועשה נגד רצונו יתברך וענוש יענש. ויש מצוות שאין חיוב לעשותם
 כגון ציית דהמורה לא מייבא אותו ללבוש בגד של ארבע כנפות ואם רוצה
 הולך בלא בגד של ארבע כנפות ואינו נגד רצון הבורא צדק, הוא, אך אם מביא
 עצמו לידי חיוב שבכוונה לובש ארבע כנפות לקיים מצוה ציית זה דרך הטוב
 וישר, הכלל, אם מקיים מצוה זו עושה רצון הבורא צדק, הוא, אבל אם אינו
 מקיים מצוה אינו עובר על רצונו רק דאינו מקיים המצוה. וכן מצוה זו דהיינו
 סוכה יש בה שני חלקי המצוה, דהיינו צליל ראשון של סוכות מצוה עשה לאכול
 כיום בסוכה ומחייב לחזור אחר סוכה, ואם אינו רוצה לאכול אינו מועיל כי
 הוא מחייב לאכול כמו מצוה ומפלין, ואם לא קיים המצוה עשה צליל
 הראשון עושה נגד רצונו יתברך שמו. ובשאר הלילות וימים אם רוצה אינו
 אוכל ואינו יושב בסוכה ואין שוב חיוב עליו כמו ציית, אך אם אוכל מצוה
 עשה לאכול בסוכה ומקיים רצונו צדק, הוא, אבל אם אינו אוכל אין חיוב. וגם
 בשני מצוות הללו הוא צדק ג"כ שמצטל המצוה ועושה נגד רצונו כמו שאינו
 מניח מפלין, כגון אם לובש בגד של ארבע כנפות ואינו מטיל ציית או עובר
 על המצוה, וכן אוכל אכילת קבע מן לסוכה עובר על המצוה. הכלל, דאם
 עושה המצוה ומקיים בכל ענין המצוה ועושה רצונו צדק, הוא, ויש שאינו
 מקיים המצוה ועובר על רצונו כגון לובש בגד של ארבע כנפות או אוכל קבע
 מן לסוכה, ויש שאינו מקיים המצוה וגם אינו עובר כגון ציית לובש הבגד
 ואינו אוכל כלל, וזה פשוט.

והנה נראה הא דמצוה הבאה בעבירה אינו יואל, העטם דהקב"ה אינו
 רוצה בך ולא לרצון לפניו דסניגור יעשה קטיגור ואני ה' שונא גזל
 בעולה, עיין ר"ן שם פרק לולב הגזול [י"ד ע"א מדפי הר"ף], והנה משום
 זה שייך שפיר לומר דלא יאל ידי המצוה כי זה אינו רצון הבורא יתברך וא"כ
 לא קיים המצוה, וזה שייך שפיר במצוה החיובית כיון דלא יאל ידי מוכח
 המצוה ממילא לא עשה המצוה וביטל המצוה כי זה צוה הלא כמו שביארנו,
 אבל במצוות שאינם חיוביות כגון ציית וסוכה בשאר ימי החג, אם הם נאים

בעבירה אמת דלא קיים רצון הבורא צדק הוא כי אין זה רצונו יתברך, אבל
 מ"מ לא ביטל המצוה רק דלא קיים והוי ליה כמי שאינו לובש בגד כלל או לא
 אוכל כלל דלא קיים, הכי נמי נהי דלא קיים המצוה כי לא לרצון לפניו בזה, אבל
 מ"מ לא ביטל ולא נוכל לרצון אמתו כמו שאוכל מן לסוכה או לובש בגד בלא
 ציית, רק הוא כמו שאינו עושה המצוה כלל והולך בלא בגד או שאינו אוכל
 כלל, כי באמת הוא לובש ציית ואוכל בסוכה, אך שאינו לרצון לפניו יתברך הוי
 ליה כאלו לא קיים המצוה, אבל לא נוכל לרצון אמתו כאלו ביטל המצוה כיון
 דמ"מ עושה המצוה עיין ומבין.

ויש ג"כ נפקא מינה לדינא כי אם אינו רוצה לאכול בסוכה ואוכל מן
 לסוכה, או לובש בגד ארבע כנפות ואינו רוצה להטיל בו ציית, כופין
 אותו עד שחלא נפשו ככל מצוות עשה, אבל צהאי גוואל דהוי ליה כמי שאינו
 לובש כלל או אינו אוכל, א"כ אין כופין אותו אם רצה לאכול בסוכה כזו כיון
 דאינו מצטל המצוה. אך זה אי אמרינן מחמת מצוה הבאה בעבירה, אבל אם
 המורה פסלה גזול בפירוש, הוי ליה כמי ששייך בסך פסול שאין גזולו מן
 הארץ או מקבל עומאה דלאו סוכה כלל, ואם אוכל הוי ליה כמי שאוכל ציית
 כיון דהמורה גזרה דזו לא הוי סוכה כלל. א"כ יחא דאי מחמת מצוה הבאה
 בעבירה נהי דמגא אם יש בסוכה כזו לא קיים המצוה אבל [גם] לא ביטל, אבל
 עמה שהמורה גילתה דגזול פסול, א"כ הוי ליה כאלו ביטל העשה כמו שאוכל
 צייתו, לך כחבה המורה לך למעוטי גזול גבי סוכה וגבי ציית כן נראה
 לעני"ד. הכלל דמצוה הבאה בעבירה, דמצוה הוי מצוה רק צוה על ידי עבירה,
 א"כ הסוכה הוי סוכה רק שלא לרצון יתברך, אבל מ"מ אינו יושב מן לסוכה
 ואינו מצטל המצוה, אבל מה שהמורה פסלה א"כ ממילא אינו מצוה כלל
 ועובר מה שישב מן לסוכה, הפוך זה וכו' כי הדברים לעני"ד כיום ואמיתיים
 והארכמי עוד צוה דרך פלפול אין כאן מקומו בחיבור זה"י.

ויא [וא] ודנה סוכה שאולה כשרה, וסוכה של שומעים עיין חוס' שם כ"ו ע"ב
 ד"ה כל, ובכפות חמרים שם ל"א ע"א [ד"ה ח"ר סוכה] מצוה
 בשם שמונת הריב"ש [ס"י שמ"ו] שםפלתה הוי ומסך להכשיר, ועיין ציית
 יוסף ק"י מר"ב [ד"ה וכמה הרי"ן], ואין ספר הריב"ש חמת יד. ואעורר עוד,
 דהנה שם כ"ו ע"ב מבואר דר' אליעזר פסל סוכה שאולה, וחמרים מכשירין
 דכמי [ויקרא כ"ג, מ"ב] כל האזרח וגו' מלמד שכל ישראל ראויים לישב
 בסוכה אחת, ופירש רש"י שם ד"ה כל וכו', דאי אפשר שיהיה לכולם דלא
 מטי שזה פרוטה לכל חד אלא על ידי שאילה, ע"כ. נראה מפירוש רש"י
 דכיון דבעינן לרש כל שאינו שזה פרוטה לא הוי לרש, ואם שאלו פסול כדברי
 ר' אליעזר לא היה יואל כיון דאינו שזה פרוטה, אלא על כרחך צריך לומר
 דשאלו כשר, וא"כ יש לו שזה פרוטה ע"י שאילה. ולכאורה נראה מדבריו
 דאפילו אם נאמר דשאלו כשר מ"מ פחות משנה פרוטה פסול כמו שביאר
 דלא מטי לכל חד שזה פרוטה אלא על ידי שאילה, ומוכח דשאילה כשר כיון
 דשאלו א"כ שזה פרוטה, אבל ציית שזה פרוטה פסול אף דשאילה כשר. אך
 זה אין סברה כיון דשאלו כשר ולא בעינן לרש כלל מטי פרוטה לא פרוטה אף
 גרע. ובעל כרחך צריך לומר דנוהג רש"י דלא מטי פרוטה לכל חד אלא על
 ידי שאילה, ואי אמרת שאלו פסול א"כ לא משכחת לה דיואל בסוכה, אלא על
 כרחך דשאלו כשר, א"כ אין צריך לשאילה כי פחות משנה פרוטה ג"כ כשר
 כיון דאין צריך לרש, כן נראה לעני"ד. עכ"פ מבואר דבדבריו דהיינו דבעינן לרש
 ושאלו פסול גם פחות משנה פרוטה פסול, וא"כ בהרבה מצוות דבעינן שיהיה
 שלו כגון מצוה ולולב ודומיהם צריך שיהיו שיש פרוטה, דכלל הכי אינו יואל
 אם אינו שזה פרוטה דלא מיקרי לרש. ולפי זה לדבריו לא מצינו ידינו ורגלנו
 והיאך יואל אמתו מצוה ארבעה מינים במדינה זו דערכה מצוה מאד ובר
 או שני בדיון ערבה אין שזה פרוטה בשום אופן בכל מדינה זו, וכל מין
 בארבעה מינים פסולים בשאלו, א"כ היאך אנו יואל אנו חובתנו במדינה זו
 מינו ראשון של חג בארבעה מינים. וגם התוספות שם ד"ה כל, כתבו על רש"י
 שבחנם דמך כיון דשומעים כשר ע"ש בחוס', אבל על גוף הסברה לא נתלקו
 דפחות משנה פרוטה לא נקרא לרש, וא"כ חוס' וסולום כל ישראל אינם יואל
 ידי חובת ארבעה מינים ציית טוב ראשון של חג, ולא ראוי מי שהתעורר
 בזה"ש. וגם להבין סברה רש"י למה לא הוי פחות משנה פרוטה לרש, דהא

סוכה שאולה
וגל שוחפים

15

יג) וכן הביא להלן מהפרי"ג דפסול מהתורה. ובבבב"י יעקב ט"י חר"ל סק"א כתב
 שדפנות גזולות פסולות מדרבנן משום מצוה הבאה בעבירה, דפסול גזול נאמר על הסך
 ולא על הרפנות. ועיין לקח טוב כלל י"ב אות ו'. אולם המאירי סוכה כ"ט ע"ב מבאר שאין
 בסוכה משום מצה"ע, כיון שאין יוצא בגופה, שבקרקע עולם הוא יושב והסוכה מקיפתו.
 יד) עיין לקח טוב כלל י"ב אות ו' והנהגות הגור"מ הרורוץ סוכה ל"א ע"א.
 טו) האחרונים הרבו לחמוה על חידושו של רבינו שיש ממוצע בין מצוה לעבירה, ראה
 שערי ישר שער ג' ס"י י"ט ודבר ראובן ח"א ס"ד, ועי"ש עוד דמצוה הבאה בעבירה הוי
 חסרון דבר עצמו שמקיים בו המצוה, כלשון הגמ' גזול דומיא דפסח, ע"ש. ובאתון

דאורייתא כלל י"א הארץ הרבה בדברי רבינו, ובספרו גליוני הש"ס סוכה כ"ז ע"א כתב
 דסוכה היא מצוה חיובית ולכן מברכים עליה כל שבעה, אלא דבסוכה איכא במצוה גדר
 בעין דירה, והחיוב לדרו שבעת ימים כמו בביתו, וכל שאוכל פה וישן מחייב לאכול
 ולישון בסוכה. וכבר קדמו בסבא ו' הירשבי"א בשי"ת ח"ג ס"י רפ"א. ועיין בעל המאור סוף
 פסחים ובאבי עזרי ה"ל סוכה פ"ה הכ"ה מה שהעיר בדבר רבינו, ובמקראי קודש סוכות
 ח"א ס"י ו', וה"י הגר"י בעניני ח"א ס"י כ"י אות ב'.
 טז) כבר עמד על כך בשערי תשובה א"ח ס"י תפ"ב ס"א. ועיין בהערות מהגאון ר' מנחם
 זמבא על הפסקי תשובה (שנדפס בסוף ח"א שם) ס"י ע"א שח"ר קושיית רבינו.

ודאי הוא חיוב עלינו לאכול בסוכה לכו"ע, וכדמוכח בגמ' ופוסקים, עיין דף כ"ז ע"א בגמ' ורבנן כדירה מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אף סוכה גמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל, אי הכי אפי' ליל יו"ט הראשון גמי, אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוודק נאמר כאן חמשה עשר ונאמר חמשה עשר בחג המצות מה להלן לילה הראשון חיבה מכאן ואילך רשות אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות וכו' עיי"ש, הרי לך בהדיא דלילה הראשון חובה, ובסוכת גב"ך הרי סתמא קתני דכשרה אפי' בליל ראשון, והיאך היא כשרה בליל ראשון הרי בליל ראשון אינה מתרת אלא חיובית וצ"ע תירוצו.

L

סימן יג

(סימן ה בספר "אור השמש")

יבואר קושית האבני נזר שהקשה אמאי בעינן תעשה ולא מן העשוי אמרינן דאם גמר בהכשר אף שכל העשייה היא בפסול כשר, ובעינן לשמה בעינן שתהא כל העשייה לשמה, ולא מהני מה שגמר בלשמה, ויבואר מה שתירץ, ומה שיש להקשות על תירוצו, ויבואר תירוץ נכון על קושית זו.

סוכה דף י"א ע"א הדלה עליה את הגפן ואת הרלעת ואת הקיסוס וסיכך על גבה פסולה, ואם היה סיכוך הרבה מהם או שקצצן כשרה וכו', יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר או שקצצן כשרה ואמר רב צריך לנענע, אמר ליה רב הונא הא שמואל אמרה, אהדינהו רב יוסף לאפיה, אמר ליה אטו מי קאמינא לך דלא אמרה שמואל, אמרה רב ואמרה שמואל, אמר ליה רב הונא הכי קאמינא לך דשמואל אמרה ולא רב, דרב אכשורי מכשר, כי הא דרב עמרם חסידא רמא תכלתא לפרומא דאינשי בתייה תלאן ולא פסק ראשי חוטין שלהם אתא לקמיה דרב חייה בר אשי, אמר ליה הכי אמר רב מפסקן והם כשרין אלמא פסיקתן זו היא עשייתן הכא נמי קציצתן זו היא עשייתן וכו' עיי"ש.

והנה הא דשמואל מצריך לנענע הטעם הוא משום תעשה ולא מן העשוי, כלומר דהעשייה היתה בפסול, דהרי הסכך היה מחובר בשעת העשייה ומחובר פסול לסכך, ומה שקוצץ אח"כ, ס"ל לשמואל דלא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן, ואין זה עשייה כלל, נמצא דכל העשייה היא בפסול, ורב דסובר דאמרינן קציצתן זו היא עשייתן והקציצה היא העשייה, ממילא יש כאן עשייה בהכשר, כן נראה בפשיטות, נמצא דמסוגיא זו חוינן דפסול דתעשה ולא מן העשוי הוא רק בשעשה כל העשייה בפסול, אבל אם תחלת העשייה היתה בפסול וגמר העשייה היתה בהכשר, אין כאן משום תעשה ולא מן העשוי וכשרה, ומשו"ה לרב דאית ליה קציצתן זו היא עשייתן נמצא דגמר העשייה היתה בהכשר, אף דכל הסיכוך היה בפסול, ושמואל דלא ס"ל קציצתן זו היא עשייתן אין כאן עשייה כלל בהכשר, ומשו"ה פסולה, וכן הוא בציצית, אם תלאן ועשה כל הגדילין כשהיו עדיין חוט אחד ואח"כ פסק ראשי חוטין שלהם, אי אמרינן פסיקתן זו היא עשייתן כשרים, אף שכל

בסברא השניה, דכיון דכתיב תעשה ולפי דברנו הוא כמו תיעשה, משמע שפיר שהעשייה תהיה בהכשר, והיינו שיעשה העושה לשם צל, ואם לא חשב העושה לשם צל, הרי נעשתה בפסול אפי' אם בשעת עשייה חשב אחר שתהיה לצל, ועיי' זה נקרא באמת שעומדת בשעת עשייה לצל, דלא סגי בזה שתהא עומדת בשעת עשייה לצל, אלא שתיעשה לצל, והיינו עיי' העושה, ואם לאו פסולה משום תעשה ולא מן העשוי, וכמו שאמרנו בסברא השניה, וא"כ אפשר שאם סיכך קטן, וגדול העומד אצלו חושב שתהא לצל פסולה מצד תעשה ולא מן העשוי, כלומר שלא נעשית לצל, אף שעומדת בשעת עשייה לצל, כנ"ל לומר.

ובסוף דבריו הוכיח דלא בעינן עשייה לצל, אלא שתהא עומדת בשעת עשייה לצל, מהא דאי בעינן עשייה לשם צל, א"כ ניבעי נמי עשייה לשם תלוש עיי"ש, ודבריו אלו אינם מובנים לי, דלא בעינן באמת כלל עשייה לשם צל אלא עשייה לצל, כלומר שתיעשה לצל, דאם לא נעשה לצל פסולה, כמו-אם סיככה במחובר, דשניהם פסולים בסוכה, אלא דמחובר הוא פסול ממשי, ואם אינה לצל הוא פסול עיי' מחשבה, וא"כ בצל שפיר בעינן שיחשוב בשעת עשייה שתהא לצל, אבל במחובר שזהו פסול ממשי לא שייך ענין מחשבה כלל, ולא בעינן מחשבה לשם תלוש, אלא אם הוא תלוש כשרה הסוכה וצ"ע.

74

ואכתוב כאן מה שנראה לי להקשות על דברי האבני נזר סי' תפ"א שהקשה שם וז"ל: דעת רבינו תם, דאין אשה עושה ציצית ואוגרת לולב כיון שאינה מחויבת כמו שפסולה לכתיבת תפילין כיון שאינה בקשירה, ותמוה, דמאי שנא מסוכת גב"ך עכ"ל, וזהו באמת קושית התוס' בניטין דף מ"ה ע"ב, וברא"ש שם ובר"ן שם, וקצת תמוה מה שלא הזכיר שהראשונים כבר הקשו זאת, והנה הוא רצה לתרץ, וזהו תורף תירוצו, דדוקא היכא שהמצוה היא חיובית כמו ס"ת תפילין ומזוזות, או אפי' לולב שהם מצוות חיוביות או אמרינן מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה אבל לא כשהמצוה היא מתרת, כמו שחיטה דכשרה בקטן, אף שהוא פטור ממצוות, ומשו"ה בחליצה דחרש, אי לאו דאינו בר קריאה היה כשר, וכן בשוטה, אם היה בר כוונה דהיה כשר בגדול עומד על גביו, אף שחרש ושוטה פטורים ממצוות, ולא אמרינן כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה, וכן בציצית הוכיח נמי שם דמצוה זו אינה מתרת, אלא מצוה הוא דרמיא עליו עיי"ש, אבל בסוכה, הנה מצות סוכה היא המתרת אכילה ושתיה וטיוול, כלומר דיש איסור לאכול חוץ לסוכה, והסוכה היא המתרת לו לאכול, והוי ממש כמו שחיטה, אבל לא מצוה חיובית, דאם אינו רוצה לאכול אינו חייב לילך לסוכה, ובמצוה המתרת לא אמרינן כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה, ומשו"ה כשרה סוכת גב"ך עיי"ש.

והנה בעיקרא דדינא אם מצות סוכה היא מצוה מתרת כמו שחיטה, כבר האריכו בזה הראשונים, עיין מנחת חנוך במצות סוכה, וכבר הארכנו בזה בספרי באר אברהם סי' ה', (סימן כ"ח בספר זה), והעלינו שם דאינו כן, דהיא מצוה חיובית כל שבעה ואינה מתרת כלל עיין שם, אבל מה שקשה לי ביותר על תירוצו הוא, דאפילו אי נימא דבשאר הימים היא מצוה מתרת, דאם אינו רוצה לאכול הוא פטור מסוכה אבל בליל ראשון

ספר אורה מ"פ"ה

מ"ק א

מורה"ל ל מהג אבהן סאל"י י"ו

בעלמותה לא משתרי אלא משום מיגו דשבת ולשבת הא חסור מדרבנן עיי"ג גם לסוכה חסור מדרבנן.

(אהע"ז סי' י"ז ט')

דף ח:

בגמ', סוכת גנב"ך כשרה.

עשיית ציצית וסוכה ע"י אשה וגדר מצות ישיבת סוכה

(א) דעת הרצינו חס דאין אשה עושה לינית ואוגדת לולב כיון שאינה מחוייבת, כמו שפסולה לכתיבת תפילין כיון שאינה צקשירה. ותמוה דמאי שגא מסוכת גנב"ך.

(ב) ונראה ליישב דהנה קשה בהא דפרק ראוהו בית דין (כ"ח.) כפאו ואכל מלה, אילימא שכפאו עד והתניא

כשהוא שופה הרי הוא כשופה לכל דבריו, וכתב הרמב"ם (פ"ו מהלי חמץ ומלה ה"ג) משום שאכל בשעה שהי פטור מכל המלוות. וקשה מאי שגא מחליצה דשופה חס הי בר כוונה בגדול עומד על גביו הי כשר וכן חרש אי לאו דאינו בר קריאה הי כשר לחליצה ואף שהי פטור ממלוות.

(ג) אך החילוק פשוט דשאני חליצה דהוא רק מתיר האשה להנשא, וכן קורא הש"ס חליצה וקריאה שני דברים המתירין [ועיין בחכס לבי סימן א' דאם אין רלוונה להנשא וגם הוא אינו מקפיד אין חיוב כלל בחליצה] על כן לא איכפת לן חס אינו בר חיוב וכמו שחיטה שכשרה בקטן.

76 א. הערת העורך:

לפום ריהטא אין מובן, אף אם ס"ל לאבנ"ז דאיסור הוא לאכול חוץ לסוכה מ"ם תחילתו מחמת המצוה דסוכה ואיך יתכן לומר שהסוכה אינה אלא מתיר. עוד קשה, הרי כוית דלילה ראשון הוא ודאי מצוה גמורה.

אך יתכן מאד שכונת הדברים כך היא, דהמצוה היא באמת האכילה בסוכה אך אין מקיימים מצוה בנפח של סוכה אלא " על ידי " הסוכה. וכיון שבך לא שייך כלל להצריך שיעשה את הסוכה מי שהוא בר חיוב, דמה לנו לעשייתה כיון דלא בסוכה חייל דין המצוה אלא באכילה בתוכה. ואין זה כתפילין שהם דבר המצוה וצריך להיחם, אלא מצות סוכה היא לדור בסוכה ולא בביתו.

ולפי ביאור זה שייכים הדברים גם על כוית ליל ראשון, דאף דהוא ודאי מצוה מכל מקום האכילה בסוכה היא המצוה ולא שהסוכה היא הדבר מצוה. ולכן ליש לפסול סוכת גנב"ך.

(ד) והנה בתוספי הרא"ש פרק האשה רבה (ז'): בהא דכתבו המוספות דאין חיוב לינית אלא לאחר שלושו, כתב הרא"ש ומכאן הורה ריב"ז דאם יש לאדם טלית שאינה מזויינת בשבת או ציץ טוב יוכל ללושאו בלא לינית, דבשעת עיטוף ליכא עבירה ולאחר עיטוף גם כן ליכא עבירה כיון שאינו יכול לעשות לינית אז. ולכאורה אפילו הי המלוה לעשות לינית קודם עיטוף, הא בשבת אינו יכול לעשות. ולריך לומר דאם הי המלוה קודם עיטוף הוה אמרינן שהלינית מתירין ללוש הבגד כמו שחיטה דקודם שחיטה חסורה בעשה שאינה זכוחה, ועל כן בשבת שאי אפשר לעשות המתיר נשאר באיסורו, אבל השתא שמתיר ללוש הבגד בלא לינית על כרחין אין איסור בלבישה רק מלוה דרמיא עליי, על כן בשבת שאי אפשר לקיים המלוה אינו עובר במה שאינו עושה לינית.

(ה) ויולא לנו מזה דבסוכה שפיר יש לומר שהסוכה מתיר האכילה טיול ושינה, וכן לשון הש"ס (דף ט"ז.). מחילה תלויה מתרת בסוכה עיין שם. וכן משמע במכילתין (דף כ"י.). בהא דמדמי שם סוכה למלה דכל שבעה רשות, מבואר שהוא רק איסור שלא לאכול חוץ לסוכה כמו שאסור לאכול חמץ. ועל כן יחא סוכת גנב"ך שכשרה כיון שהוא רק מתיר ואין לריך שיעשה בר חיוב א.

(ו) ואין להקשות דאם כן למה אשה פטורה מלישצ בסוכה, והיכן מלינו שפטורה אשה ממלות עשה שהזמן גרמא במקום איסור והמלוה רק מתיר, דלא קשה מידי שהרי בקידושין (דף ל"ד.) חשיב למלות שלוח הקן צין מלות עשה שאין הזמן גרמא אף שאין חיוב לשלוח האם רק חס הוא רולא ליטול הבנים אבל חס רולא להניח האם והבנים וליקל לו מותר כמו שכתב החכס לבי בתשובה, ואם כן שילוח האם רק מתיר לקיחת הבנים [וכן בתוספת יום הכיפורים דלריך קרא לחייב נשים משום דמלות עשה שהזמן גרמא אף דעובר בעשה כשאוכל צידים, וכן בשביתת יום טוב שדעת המוספות בקידושין שם שאין הנשים מלוות על העשה אף שכשעושה מלאכה עובר על העשה צידים].

(ז) ובהכי יחא ליישב מה דקשה ריש סוכה (דף ז'): וכי תימא קטן שאין לריך לחמו מדרבנן הוא דמחייבה והיא דדרבנן לא משגחה תא שמע וכל מעשיי לא עשתה אלא על פי חכמים, וקשה הא אפילו מדרבנן אין האם מחוייבת לחנך בנה.

מקומו אבני נזר ז' ג"ס
רוטליה שער גשניא

מצות הישיבה בסוכה

שום איסור מיוחד לסעוד מחוץ לסוכה, ומשו"ה לא קבל את תירוצו של המנחת חינוך לקושיית התוס'.

נוסף לדברי הגר"ח זצ"ל מסתבר שיש להבחין בין שני מיני בטול מצות עשה: בין ביטול עשה בידים לבטול עשה בשב ואל תעשה. בשלות הקן, למשל, הגברא הלוקח האם על הכנים והורגה מבטל את העשה בידים. אולם מי שאינו נוטל לולבו בחג בלי פעולה כלל מבטל את העשה בשב ואל תעשה. ונראה שבטול עשה בשב ואל תעשה אינו חטא של מעשה איסור, אלא חטא של חסרון קיום המצוה, משא"כ במבטל חובת העשה בידים. עצם המעשה של בטול העשה בידים מהווה מעשה איסור. ובכך אע"פ שדעת הגר"ח זצ"ל במצוה הבאה בעבירה מתקבלת שכל זמן שהגברא סועד בלי קיום סוכה מבטל הוא את העשה דישיבה בסוכה, עכ"ז קיים הבדל בין בטול העשה דסוכה המהווה מעשה איסור לבטול העשה בשב ואל תעשה — שאינו חטא של מעשה איסור אלא חטא של חסרון קיום חובה.

בהתאם לכך ניתן לחלק בין אכילת הסעודה מחוץ לסוכה לשאר הישיבות — כמו שינה מחוץ לסוכה. כשאדם אוכל מחוץ לסוכה נחשב חטאו לבטול העשה דסוכה בידים. לעומת זאת בשינה ובשאר ישיבות מחוץ לסוכה, אמנם הגברא מבטל את חובת העשה של ישיבת סוכה, אולם הואיל וביטולו בשב ואל תעשה אין חטאו נחשב למעשה עבירה בידים. חטאו בזה שלא קיים את העשה כהלכתה.

וככה נוכל להבין שיטת הר"ת — וכן המנהג הפשוט — שלא לברך ברכת לישב בסוכה אלא בשעת אכילה. ר"ת פירש (עיין ברא"ש להלן פרק ד' אות ג') טעמו מפני "שעיקר הקבע שאדם עושה בסוכה היא אכילה אבל שאר טיול ושינה שעושין בסוכה טפלים לגבי אכילה". ונראה לפרש, שר"ל שדוקא באכילה מחוץ לסוכה יש בטול מצות סוכה בידים המהווה מעשה

← **ד כתב** הרמב"ם (פ"ו מסוכה הל"ו) וז"ל: אוכלין ושותין וישנים בסוכה כל שבעה בין ביום ובין בלילה ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה כל שבעה עכ"ל.

המצוה של ישיבה בסוכה נלמדת מקרא בסוכות תשבו שבעת ימים. ויש להתבונן במה שאין לאכול סעודה חוץ לסוכה כל שבעה — האם באכילת סעודה מחוץ לסוכה עוברים באיסור עשה או רק מבטלים קיום מצות עשה.

ונראה שחלוקים בכך בעל המנ"ח זצ"ל והגר"ח זצ"ל. הנה התוס' לעיל (ט. ד"ה ההוא) הקשו, ל"ל קרא לך למעוטי סוכה גזולה תיפוק ליה משום דה"ל מצוה הבאה בעבירה, ותירץ המנ"ח שבמצות ישיבת סוכה יש שתי הלכות: א) איסור לאכול מחוץ לסוכה כשרה; ב) קיום מצוה לאכול בתוך סוכה. מי שאוכל בסוכה שנפסלה מדין מה"ב אף שאינו מקיים מצות ישיבת סוכה אינו עובר באיסור האכילה מחוץ לסוכה. טעם הדבר הוא משום דמצוה הבאה בעבירה אינה פוסלת את החפצא דסוכה בפסול הגוף אלא שפקע קיום מצות הגברא. אין לו קיום עשה, ועכ"ז אינו עובר באיסור. מאידך גזה"כ לך ולא הגזולה פוסלת את עצם הגוף של סוכה גזולה, וע"פ גזה"כ זו האוכל בסוכה גזולה עובר באיסור עשה משום דאינו אוכל בסוכה שגופה כשר.

הגר"ח זצ"ל לעומת זה סבור שאין איסור מיוחד לאכול מחוץ לסוכה כשרה, אלא שהאוכל בלי קיום מצות סוכה מבטל חיוב עשה. במצוה הבאה בעבירה לא קיים את המצוה של ישיבה בסוכה, וביטל את חובת העשה לסעוד בקיום סוכה. האיסור בא כתוצאת ביטול העשה. כי אע"פ שיושב וסועד בחפצא דסוכה כשרה, הרי הוא סועד בלי לקיים מצות סוכה. יוצא שלגר"ח זצ"ל יש רק דין אחד: והוא חובת קיום המצוה. מי שסועד בלי לקיים את חובתו עושה איסור, והאיסור הוא בטול חובתו, אך בניגוד לשיטת המנחת חינוך ליכא

רשימות שיעורים
טעמינו אלי גב' גינ' סולוביץ' ק' ג' צ"ל
נבטל ונזכרנו אלי גינ' ג' צ"ל
למ"ב

היא לאכול כזית בתוך הסוכה כפי שנלמד ט"ו ט"ו מחג המצות מ"מ באותו לילה רק סעודה יותר מכביצה אסורה חוץ לסוכה שהרי לא קבע הרמב"ם הלכה נפרדת ללילה הראשון אלא כללה יחד עם כל שבעת הימים. ולכאורה קשה, אם חובת האכילה בלילה הראשון חלה בכזית למה נאסר לאכול חוץ לסוכה דוקא שעור סעודה שהוא יותר מכביצה.

אך לפי מה שהעלינו ביסוד שיטת הרמב"ם סרה התמיהה מאליה. חיוב הכזית בלילה הראשון אינו חיוב סוכה אלא חיוב אכילה נפרד מטעם יו"ט הנלמד מחג הפסח ולא מטעם סוכה, ובכך שיעורה בכזית. ברם איסור האכילה חוץ לסוכה שייך רק בחיוב אכילה מדין סוכה, כי האיסור הוא לבטל מצות הסוכה בידים, ומצות הסוכה חלה בשיעור סעודה ולא בכזית.

כל זה אליבא דרמב"ם, אמנם מדברי הר"ן משמע שבלילה הראשון אסור לאכול כזית מחוץ לסוכה. וכן מפורש במג"א (סי' תרל"ט סק"ט). ונראה שלדעתם דין כזית בליל א' אינו משום מצות אכילת יו"ט כשיטת הרמב"ם אלא שהוא מטעם חובת סוכה. לשיטתם השתנה שיעור אכילת חובה בסוכה בליל הראשון מיותר מכביצה לכזית ע"י גזה"ש ט"ו ט"ו. והואיל והחיוב מטעם סוכה (עיין בריטב"א כז.), לפיכך אסור לאכול כזית חוץ לסוכה בלילה הראשון.

ובכך מבוארת המחלוקת בין הראשונים אם הפטור של מצטער נוהג בליל הראשון (עיין בריטב"א שם). מצטער מהווה פטור בחובת ישיבה בסוכה הנוהגת בשאר ימי החג. ברם במצות אכילה בליל ראשון — אם נפרש שאינה מצות ישיבה אלא מצות אכילה — מסתבר שאין המצטער פטור. לעומת זאת אם מצות ליל הראשון ג"כ מהווה קיום ישיבה י"ל שהמצטער פטור.

ובדין המצטער עלינו לעיין אם זה רק פטור מחובת המצוה או שאינו מעשה ישיבת סוכה כלל. אם ננקוט שאינו ישיבת סוכה כלל וכאילו המצטער יושב חוץ לסוכה, אז גם האכילה של הכזית בליל הראשון אינה נחשבת לאכילה בסוכה. משום כך גם בלילה הראשון לא קיים המצטער מצוה. שיטת הגר"ח זצ"ל היא שהמצטער אינו עושה ישיבת סוכה כלל ואינו רק פטור מהמצוה.

עבירה. מאידך בשינה ובשאר ישיבות מחוץ לסוכה אף שיש בטול חובת הסוכה בשב ואל תעשה אך אינו בידים. אינו אפוא מעשה איסור אלא חסרון קיום של חובת המצוה. והלכך עיקר הישיבה בסוכה הוא מעשה האכילה והברכה בעת האכילה פוטרת את כל הישיבות האחרות.

ובכך מוסברת לשון הרמב"ם אליבא דהגר"ח זצ"ל. פשטות דבריו (פ"ו מסוכה הל"ו): ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה כל ז' ע"כ מורה כהמנ"ח שיש איסור לאכול חוץ לסוכה והוא איסור עשה. ברם לפי הנ"ל מדובר רק באוכל חוץ לסוכה שהוא מבטל את חובת הסוכה בקום ועשה בידים, ובטול מצות עשה בידים מהווה מעשה איסור. L

— ב —

בנוגע למצות ישיבת סוכה מבואר לקמן במשנה (כז.) ובסוגיא שם דלחכמים לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות. הרמב"ם (פ"ו מסוכה הל"ז) פוסק שהאוכל כזית פת בסוכה בלילה הראשון יצא ידי חובת המצוה. מאידך, הריטב"א (כז.) מביא בזה מחלוקת בין הראשונים, שיש סוברים שהחיוב בלילה הראשון הוא לאכול יותר מכביצה, דהוי סעודת קבע, ושהוא השעור לחובת הסוכה בכל שבעת ימי החג. ונראה לומר ביסוד המחלוקת: לאלו שסוברים שהשיעור של אכילה בלילה ראשון הוא יותר מכביצה, מצות ליל ראשון היא מצות ישיבת סוכה כמו בשאר הימים, אלא שבשאר הימים המצוה היא רשות, ובלילה הראשון יש חיוב ישיבת סוכה — והיא אכילת סעודת קבע יותר מכביצה שהיא המחייבת בישיבת סוכה תמיד. לפי הרמב"ם לעומת זאת המצוה לאכול בליל הראשון בסוכה אינה חלק של מצות הישיבה בסוכה של כל החג אלא מהווה חיוב נפרד לאכול בסוכה, ושיעור המצוה הזו שונה מהמצוה בשאר ימי החג. בליל הראשון השיעור הוא כזית המהווה שיעור אכילה בכל התורה כולה. ברם בשאר ימי החג השיעור הוא יותר מכביצה המהווה סעודת קבע בנוגע לישיבת סוכה.

ובכך מוסברת היטב דעת הרמב"ם (פ"ו מסוכה הל"ו) וז"ל: ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה כל ז' עכ"ל. מהרמב"ם משמע דאע"ג שמצות לילה הראשון

לשון וסיכך שהוא שיעור הראוי לסוכה לפי הכשר סוכה שהוא ללתו מרונה מחמתו, לפי"ז מש"כ בהלכה שני עירוב דבר שמסככין בו דבר שאין מסככים בו וסיכך נשניהם כמותו שהסוכה נעשה ללתה מרונה מחמתה ע"י הטרפות סכך הפסול דנכה"ג לא מהני רוב כיון דליכא הכשר סכך הגרף לשיעור סוכה מן הכשר כשיטת הרמב"ן ז"ל, ונהלכה ראשונה נהדלה עליי עלי האילנות ונדיהן וסיכך על גגן, מיירי מני שנתן סכך כשר כשיעור הראוי היינו שללתו מרונה מחמתו וזה מיירי בלא תערובות כלל שניכרים כ"א צפ"ע, וכיון שחתת סכך הכשר מונחים נדי האילנות כשהם סכך פסול, מה שנגד הסכך פסול לא מהני סכך כשר כמש"כ הרמב"ן וזה לא מהני כלום מה שהסכך הכשר רנה על הפסול, הדל דלא שידך זה נטול כיון דליכא בזה שום תערובות, ועוד כיון דמונחים זה עג"ז, ומה שנגד הפסול גם הכשר הוי כפסול ואינו מועיל כלום, ונכה"ג מהני אם קלף, דגם נדי האילן נעשים סכך כשר, אלא שפסולים משום תעשה ולא מן העשוי, נכה"ג כיון שרנה סכך הכשר מתחילתו שה"י בו עש"י לשם סכך כשרה הסוכה, ולענין עש"י כל שרונ העש"י ה"י לשם הכשר סוכה השנין שנעשית הסוכה לשם סוכה מתכשרין בזה גם נדי האילנות, וכעין שמינינו לענין תקרת בית שאין עליי מעוינה דלנ"ה סגי אם נטל אחד בינתיים דלז מתכשרים גם הנכרים שהם פסולים משום תעשה ולא מן העשוי, וכמש"כ נש"ע סי' תרל"א יעו"ש :

ולמדוין אנו מזה מה דליכא בין הני שיטות, לדעת רש"י, תוס' והרא"ש ז"ל מהני נטול סכך פסול צרוב סכך כשר, אף אם אין בסכך כשר לתוך כדי הכשר סוכה כיון שסכך פסול נחטט צרוב מנטרף לסכך כשר להשלים השיעור ועוד סגרי דגם היכא דאפשר להתצטרף ג"כ נטל, דהרי לשיטתם אם הוריד ענפי האילן ועירבן נטלים אף שמוחזרים הם ואפשר לצררם, והטעם בזה י"ל דסגרי כשיטת הראשון"ה דמה"ת נטל, ורק משום יש לו מתירים אינו נטל מדרבנן, ודין יש לו מתירים הוא משום עד שתאכלנו צליסור, ולענין מנות סוכה ליכא גזירה זו וכמו שכתב המרדכי דדין אין מנטלים איסור לכתחילה ליכא בזה, דשני דינים אלו מישך שייכי זה לזה, והרמב"ן ז"ל חולק על שני דינים אלו כמו שנתבאר, והרמב"ם ז"ל דדין זה אם מהני נטול היכא דליכא שיעור מן הכשר לתוך נראה להדיא דסובר כהרמב"ן ומה שהקשה נס' רי"ט אלנזי על דברי הרמב"ן בזה תלה שכתב דגם צרוב דגן נענין שיהי שיעור דגן, מהא דמהני נטול צרוב נסכך פסול, כנראה נמחכ"ת לא עיין בהלכה זו שיטת הרמב"ן ז"ל, דלפי המתבאר דברי הרמב"ן ז"ל נשתני הלכות אלו מתחייבים כאלה, אצל עכ"פ נתבאר מדברי ראשונים אלו, היינו רש"י, תוס', הרא"ש, הרמב"ן, רי"א ז"ל וסמ"ג דמהני נטול צרוב להכשיר סכך פסול למנות סוכה, ולפי"ז נסתרים דנרינו מש"כ

לצאר לעיל נפט"ז לענין דבר שאינו ראוי למנותו לא מהני נטול צרוב שיחפד להכשר מנה ללאת ידי חובת המנה, דהרי חייב כיון דסכך פסול מתכשר ע"י נטול צרוב להחשב כסכך כשר :

והנה לכאורה יש מקום לצאר דשאינו מנות סוכה משאר מנות, דהנה נדין מנות סוכה בכל ימות החג אינו חייב גברי כמנות מנה המוטלת על האדם וכיו"צ, דאם אינו אוכל סעודת קצת פטור מן הסוכה ורק כשאוכל או יסן הוא מחייב לקצוץ נסוכה, וכן מנחת החנוך מנה שכ"ה רנה לדבר דמה דפסלין משום מני הנאה בעצירה הוא רק לענין מני המוטלת אקרקפתא דגברא, כמו מנה, אחרונ תפלין וכדומה, אצל נסוכה בכל ימות החג וליית שהחייב רק כשאוכל או כשנושך ד' כנפות, אף שה"י ע"י מנה בעצירה, ולא חשוב כעושה מני דאין קטיגור נעשה סניגור כאלמר איני ה' שונא גזל בעולה, מ"מ לא נטול מנות עשה דלא אכל חוץ לסוכה ולא לנש ד' כנפות בלא ניית יעו"ש, ולפי"ד ודאי דיש לחלק גם לענין נטול צרוב דאם נימא דמהני נטול צרוב לענין הפסולים למנות ניית וסוכה אין ראוי לשאר מנות כמו מנה ואתרוג, דהרי ניסור הדבר שאמרו לעיל לחלק בין הפסולים למני לשאר עניני תערובות איסור והיתר, הוא דכיון דע"י נטול צרוב אין הדבר משתנה במציאות להיות המיעוט כהרוב, אלא שהתורה אמרה לענין ההנהגה הדינים להתנהג עם המיעוט כדין ההנהגה של הרוב, ומש"ה אם מתערב בשר שחוטט בנילה אף דהשחוטט לא נעשה בנילה ולא עבר על ללו דלא תאכל בנילה, מ"מ עבר אמימרא דרחמנא שגלתה לנו תורה ע"י הכתוב של אחרי רבים להטות שאסרה לנו לאכול בשר שחוטט זה המעורב צרוב בשר בנילה, ויהי"י שם איסור זה איזה שיהי אצל עכ"פ אנו מזהרים שלא לאכול מאכל זה, אצל לענין מנה אם מתערב בכר חמץ צרוב ככרות של מנה, אם מהני תורת נטול צרוב שמותר לאכול הכשר של חמץ וגם קיים מנה כשאוכלו בנילה הראשונה, אצל מנות ה' של מנות תאכלו לא קיים דהרי מ"מ אכל חמץ ולא מנה, ואם קיים מני הוא מני אחרת האמורה בקרא דאחרי רבים להטות, ולא מנות מנה וענין זה שייך רק במני חייבית על האדם, אצל בניית וסוכה כל ימות החג דל"ז שיקיים המני רק שלא ינטל שלא יאכל חוץ לסוכה ולא ילבוש ד' כנפות בלי ניית, הנה כשיש לנו רשות החורה ע"י הכתוב של אחרי רבים להטות דרשאי לאכול נסוכה זו וללבוש ד' כנפות עם ניית כאלה אף שלא קיים מנות גדילים תעשה ולא קיים נסוכות תשבו, אצל עכ"פ לא עבר כלל בזה אמימרא דרחמנא שהתורה התירה לו דבר זה ע"י הכתוב של אחרי רבים להטות :

ואם חמסם לענ"ד אין דברי המנה"ח מחוורים בזה, דענין הממוצע שהמניח המנה"ח לומר דבמנות ניית וסוכה אף שלא קיים המני מ"מ לא נטול מ"ע, הוא דבר רחוק מן השכל, דהנה אם

הי' מקום לומר דכונת התורה במצות זינית
 שאסרה תורה לנישת ד' כנפות נלא זינית וכן
 נסוכה אסרה ישינת קנע נצית חוץ לסוכה וזהו
 עיקר המצו' שגשגה שאוכל לא תהי' אכילתו חוץ
 לסוכה, ובשעה שלוש לא יהי' מחוסר זינית, אז
 הי' דברי המנה"ח מונסי, דאם נבש ד' כנפות
 והטיל בהם זינית שהם נגדר מצו' הנאה בעצירה,
 יש מקום לומר דאין זה כלבוש נלא זינית, דהרי
 מ"ח איכא זינית נבגד, ואף שלא קיים שום מצו',
 אצל לא עבר אומירתא דרחמנא שהזהיר שלא ילבוש
 נלא זינית דהרי אינו מחוסר זינית, ואף דגם על
 עיקר היסוד יש לדון בדברי דיומר נראה לומר
 דמה דפסלין משום מצו' הנאה בעצירה הוא כפסול
 נעלם וכמו דמצינא דה"ס צ"ל לולב הגזול גזול דומיא
 דפסח היינו דגזול הוא כמו פסול נעל מוס לקרבן,
 ומה"ט נראה לי מה דקיי"ל דסוכה גזולה כשר
 משום דקרקע אינה נגזלת אף דאסור לגזול קרקע
 והוי לכאורה מהצ"ג, עי' חידושי הרשב"א שכתב
 וזה"ל, אבל הנכון דהכא כיון דלא קני לה כלל
 וברשותי דמרא' אית' ואין המצו' מוסיפתה מרשות
 בעליה לא תשיבא מהצ"ע הרי הוא כאילו היתה
 שדה דעלמא נרשותו שאעפ"י שעצירה צידו אין
 הסוכה נפסלת נכך ככ"ל, עכ"ל, וציפור דברי
 נלענ"ד דסוכה גזולה כיון שאינה יולאה מרשות
 נבגי' אין זה פסול בעצמות הסוכה אלא שהאדם
 עושה עצירה בשעת קיום מצותו, אבל נסוכה
 עומק לא נחחדש שום ענין של עצירה לפסולה,
 וכעושה עצירה של גזילה נשדה דעלמא, ול"ד
 לגזל סכך של מטלטלים דגם נגוף הסכך נעשה
 העצירה שיואל מרשות בעלים, וכעין שכתב
 הירושלמי לחלק בין קורע נשנת לאוכל מצה
 גזולה, דנמטה היא גופא עצירה ונקורע הוא עשה
 עצירה, אבל נכ"ז יש לדון ולומר דזה גופא מה
 שהצנה תורה שיהא נפסל הדבר הנבא ע"י עצירה
 הוא רק למצוה שהיא חיונית, אבל במצו' שלילית
 כזינית וסוכה אין זה גרעון, אבל נאמת נראה
 לענ"ד צרור דכונת המצו' זינית בשעה שלוש
 ד' כנפות איכא חיונ' נגרא להטיל זינית נבגדו,
 ואחר לנישת הנגד מחויב הוא במצות זינית כמו
 נזונת תפלין, רק אם אינו לובש ליכא מצו', וכן
 נסוכה אם אינו אוכל ליכא חיונ' של ישינת סוכה,
 אבל כשהקנע לאכול מתחדש עלי' חיונ' סוכה ככ"ל.
 וראי' צרורה לזה מהא דכתב נש"ע או"ח סי'
 י"ג דננדע לו נשנת כשהוא נכרמלית שהטלית
 שעלי' פסול לא יסיר מעלי' עד שיגיע לזיתו משום
 כבוד הצריות שהותר נאיסור דרצנן של משא'
 הזינית נשנת נכרמלית, דאיסור לנישת הטלית
 נלא זינית ליכא נשנת כמו שכ' נמוג"א נשם
 המרדכי דנשנת ליכא מ"ע של הטלת זינית,
 ולנישת טלית נלא זינית לא אסרה תורה, יעו"ש.
 וכן נסוכה כשמנטער הוא פטור מן הסוכה שהטעם
 צה דילפינן תשנו כעין תדורו שהוא דאף אם
 יהי' נסוכה לא יקיים מ"ע של סוכה דלא הוי
 כעין תדורו ומש"ה פטור, אבל אם הי' עיקר

המצו' שלא לאכול חוץ לסוכה הי' ראוי להיות
 שמחויב למנוע מלאכול לגמרי שלא לעבור על
 אזהרה זו אם ליכא צוה פקו"נ כשאר המצוות, ומה
 מוכח דאחר הלבישה ובשעה שאוכל אז מצות זינית
 וסוכה הן מצוות חיוניות כשאר מצוות, מזה תפלין
 וכדומה, נאופן דלפי"ז נראה לומר דסוכה שהיא
 ע"י מהצ"ע פסולה לכל ימות החג וכן זינית,
 ועכ"פ הרי דברי הרשב"א שם שכ' דעיקר פסול
 של סוכה גזולה דילפינן מקרא' הוא מטעם מצוה
 הנאה בעצירה הם ודאי נגד דברי המנה"ח דהרי
 פסול לכל ימות החג, ולפי"ז אין כל יסוד למה
 שהידש נס' מנה"ח לחלק בין מצות סוכה נשאר
 ימות החג למצות אכילה נסוכה נלילה הראשונה
 לענין זה :

אמנם לעניינינו יש מקום לחלק בין מצות סוכה
 נשאר ימות החג, למצות סוכה נלילה
 הראשונה, גם נלא דברי המנה"ח הנ"ל, דהנה נשאר
 ימות החג אם יש נסוכה הנכשרת ע"י נישול
 צרוב עשה כדת תורה, שהתורה הניחתו והתירתו
 לאכול נסוכה זו, ואין כאן שום מקום לחוש נביטל
 מ"ע של המצו' נסוכות תשנו, אם עושה על פי
 רצון התורה, מהכתוב של אחרי רבים להטות, אבל
 נליל ראשון של חג שמוטל עלי' לאכול כזאת נסוכה,
 וכ"ז שלא קיים מצו' זו עדיין הוא נחויבו ולא יאל
 ידי חובתו, דמן הכתוב של אחרי רבים להטות ליכא
 גלוי שיפטור מחויבו ע"י ישינת סוכה כזאת, דגם
 סוכה כשירה אין דינה לפטור את האדם מחויבו,
 רק ממילא הוא פטור כיון שקיים את המצו', ול"ד
 נשאר ימות החג אף שנארתו נשעה שקנע לאכילה
 איכא עלי' מצו' חיונית, אבל כיון דלאחר שאכל
 נסוכה זו אין נפ"מ לענין להנאל ורק נשעת אכילה
 וישינה הקנעה אם ראשי לישנ נסוכה או הוא
 מחויב לילך נסוכה אחרת, אז מדין אחרי רבים
 להטות הוא ראשי לישנ נסוכה זו ואינו מחויב
 לילך לסוכה אחרת ושפיר מהני דין נישול צרוב
 לדין סוכה, אבל נלילה הראשונה עלינו לדון גם
 אחר האכילה וישינה אם כבר קיים מצותו ויאל י"ח
 או לא אז יש לומר דלא מהני דין נישול צרוב לומר
 שכבר נפטור מחויבו, אבל נכ"ז, כמונן לא מתורן
 צה עיקר הקושיא, דהרי כיון דמסתמת הש"ס
 והפוסקים שהכשירו סתם סוכה כזאת שרונה
 סכך כשר ומיעוטא סכך פסול מוכח דגם לענין
 חיונ' אכילה נסוכה נלילה הראשונה הוי נסוכה

כשירה והדרא קושיא לדוכתה :
דברא לענ"ד דיש לחלק בין מצו' למצו' נאופניס
 שגלתה תורה על הפרטים הראויים למצו',
 דהנה נמצות סוכה שנעיקר יסוד המצו' אחרת
 תורה נסוכות תשנו ומלשון הכתוב גם סוכה
 העשויה מדברים המקבלים טומאה וכיוצא צוה
 מדינים הפסולים לסוכה הכל נלשון המקרא' נקרא
 נשם סוכה, אלא שגלתה לנו תורה איזו סוכה
 כשירה ואיזו סוכה פסולה ע"י גלויים, כמו שקבלו
 חז"ל לדרוש מן המקרא' נאספך מנרקך ומיקנך
 דרך נפסולת גורן ויקנ דבר הכתוב, והיכא

מתערב מיעוט סכך פסול צרוב סכך כשר גלתה תורה מקרא דאחרי רצים להטות שיהי המיעוט סכך פסול וכשר לסוכה ואז מקיים ספיר גם מנות נסוכות תשנן, אבל אם יתערב כשר של חמץ צרוב ככרות של מנה ואכל של חמץ אף שעשה עפ"י רצון התורה מדין ציטול צרוב, אבל מאמר הכתוב בתורה שנעת ימים תאכלו מנות לא קיים גזה צאם פנים דחמץ לא נהפך ע"י ציטול צרוב להיות למנה, ואם קיים זאכילת ככר חמץ זה מנות ה' הוא מצי' אחרת ולא מנות אכילת מנה צאם פנים, ונדרך זה עלינו להתצונן בכל הדברים שאינם ראויים אם נכשרים ע"י תערובות רוב, אם אפשר להחירם אל עיקר המצי' ולכלול בלשון הכתוב בתורה אז מהני ציטול צרוב לזאת י"ת, ואם לאו לא קיים עיקר המצוה ולפי"ז אם נתערב אחרות שאינו הדר צרוב הכשרים לא ילא י"ת צזה, דהרי כתוב מפורש בתורה פרי עץ הדר, אבל אם יהי פסול המתערב משום חסר דלפינן מולקחתם לקיחה תמה, אם נכשר ע"י ציטול, י"ל דילא צזה י"ת, דנכח"ג גלתה תורה להכשיר גם חסר אז קיים מנות ה' הכתוב נקרא זה דולקחתם דאם הכשירה תורה את החסר, ג"כ יש לקרות זו לקיחה מתשמעות הכתוב הזה דאין מקרא יולא מידי פשוטו צכה"ג גלתה לנו תורה מלד אחר, ולפי"ז צידון השאלה שהנראה לעיל צפי"ד יהי תלוי דין זה בצלוגתא רש"י ותוס' בצנחים פרק התערובות, דלשיטת רש"י דהמיעוט הנטל מנטרף גם למלקות, אז כראה צפשות לכלל מילי דין המיעוט כהרוב ומקיים גם מנות מנה ע"י אכילת חמץ הנטל צרוב מנה, וכן מקיים מנות פרי עץ הדר גם באלתרוג שאינו הדר אם נטל צרוב הכשרים, אבל לשיטת תוס' דצנרי דלא מהני ציטול צרוב להנטרף למלקות, דצנרי דאף דנהפך מהיתר לאיסור הוא רק דגם זה איסור אבל מ"מ א"ל שילקה על איסור זה, דאיסור אחר הוא גלתה תורה בלשון עשה ומקרא דאחרי רבים להטות, ולא לקי על זה, וכמו שזכרנו כה"ג בתוס' יצמות דף י"א שכתבו לענין סוטה דאינו לוקה על ספק סוטה דאף דעשתה תורה ספק כודאי, הללו לא נאמר רק על הודאי היינו דמה דאמר ספק כודאי הוא איסור אחר, דצמזמיות הוי רק ספק שמה לא הוטמאה ובלשון הללו כתוב בתורה אחר שהוטמאה יעו"ש. ולשיטתם מסתבר לומר דגם לענין מצי' כן, שאם המיעוט אינו אחרות או שאינו הדר לא יהי הציטול שיהי נחשב כאילו קיים מנות ה' האמור בתורה מפורש פרי עץ הדר וכל כיוצא בזה כנלענ"ד צזה בעה"י: L

ובהא דגרסינן במנחות דף מ"ג ע"ג אמר לי חז"י לר"ש צר"י הא תכילתא היכא צנעיתו לה, א"ל מיייתין דם הלזון וממניס ורמינן להו ציורה ומרתחינן לי' ושקילנא פורתא צניעתא וטעמינן להו צאודרא ושדינן להו לההוא צניעתא וקלינן לי' לאודרא, ש"מ תלת ש"מ טעימה פסולה וש"מ דצעינן צניעה לשמה וש"מ טעמה פסלה,

היינו טעימה פסולה היינו צניעה לשמה אמר רב אשי מה טעם קאמר מה טעם טעימה פסולה משום דצעינן צניעה לשמה, כתגלי טעימה פסולה משום שנאמר כליל תכלת דצרי ר' חנינא צן גמליאל רבי יוחנן צן דהצאי אומר אפילו מראה שני צנה כשר משום שנאמר ושי תולעת עכ"ל הש"ס, ונפרש"י כתב ש"מ מדקלינן לאודרא צעינן צניעה לשם צניית, וש"מ מדשדינן צניעתא לצרא ולא שדינן לה ציורה, טעימה פסלה אם עירה צנע הנסיון ציורה פוסל את כל היורה משום שנאמר כליל תכלת כל תכלת צעינן שיהא כל עיקר מראה החלזון צמר שלא יהא דבר אחר צנע צו מתחילתו — אפילו מראה שני צנה, שכבר נצנע זה צמר אחר וזה השני כשר — ושי תולעת, משמע שני דאפילו מראה שני של זהורית קרוי תולעת, וה"ה לתכלת דכתיב ממי צההוא קרא עכ"ל. ונתוס' שם צד"ה משום שנאמר — אחר הצינא פירוש רש"י — כתבו ח"ל משמע דאם צנע זה שני פעמים זה אחר"ז פסול אפילו לשמו, ולעיל משמע דלא פסלינן אלא טעימה משום דהוי שלא לשמה, ומסקין לכך צ"ל דאפי' קי' פעמים לשמו כשר דהא כליל תכלת קרינן צי' אבל כשטעם הרי יש צנע שאינו ראוי לתכלת ולכך קרוי מראה שני עכ"ל. והנה צנע דאם עירה צנע הנסיון לתוך היורה דנפסל כל היורה לכאורה הוא משום תערובות דמערב דבר הפסול לתוך הכשר, דהרי כל היורה ודאי אינו מראה שני, דהרי לא הכניס את האודרא לתוכה, אלא שעירה לתוכה דבר שנפסל לצניית, ומוכח לכאורה מזה דאם נתערב דבר הפסול לצניית לתוך רוב הכשר לא מהני ציטול צרוב שינטרף הפסול עם הכשר להיות הכל ככשר, ומשום"ה כיון דצחוט של תכלת משלים למראה תכלת גם צניע הנסיון משום"ה פסול הכל, וקשה מ"ש דין צניע מדין סוכה, דלדעת רש"י ותוס' שם מהני ציטול צרוב להנטרף סכך פסול עם סכך כשר, וגם לפי חש"כ לעיל לחלק צין פסול מחמת חסרון של שפ המצי' האמור מפורש בתורה או פסול מחמת איזה גלוי בתורה ג"כ קשה, דמלשון הכתוב צמזמיות צניית פתיל תכלת לא נאמר מפורש בתורה דצנע הנסיון אינו תכלת, ומכש"כ לשיטת רש"י בצנחים דהמיעוט מתהפך ונעשה כהרוב אף להתחדש שם חדש כמו מותר לפיגול ודאי קשה:

ונראה לענ"ד לפרש צענין זה שמה שנפסלת היורה כשעירה לתוכה צנע הנסיון אינו כפסול שאר תערובות, דנאמת מה דאמרינן צמז' טעמה פסלה, לפירש"י דמפרש דכות הש"ס לומר דהטעימה אם חזרה לתוך היורה פוסלת את כל היורה, מלשון זה משמע שאין החסרון רק בצמזמנים של הטעימה לצד, אלא שאם חזרה לתוך היורה, אז גם היורה עצמה נפסלת מחמתה, דאם היורה לא נשתנה דינה, רק שהטעימה אינה נטלה צרוב, לא הו"ל להש"ס לומר בלשון זה, אלא ש"מ דטעימה אינה נטלה צרוב, ועוד דמעט הנצנע שטעם ע"י צניעתא והחזיר אח"כ ליורה גדולה אינו משום

לספק או לא זה אינו מוכרח דרב לטעמיה דמבד. בעירובין דל"ט א
 דקורה משום היכר מכל מקום טעמיה דרבין מפרש כברייתא
 משום דליקמפאתו של היכל דאילו מטעם היכר אף למעלי מעשרים
 היה כשר. משום הכי בסוכה דמורה דטעם פלוגתאם משום היכר
 ולמעלה מעשרים פסול לרבין משום דלא חשיב היכר סוכר
 דהיינו דוקא כשלין הדפנות מגיעות לסכך אבל הדפנות
 מגיעות לסכך איכא היריח אף למעלה מעשרים כמו
 במצוי דמשום דקורה חונחת על המצוי איכא. היכר
 וכמש"ל וכן לדין דק"י"ל כר"ז נחמן בר יוחנן דקורה משום היכר
 ומהאי טעמא פסול לרבין למעלה מכ"דלא הי היכר ומה"ט מהני
 אורח הפתח לדין. ג"כ אבירא לן רגס בקפנות מגיעות לכא
 היכר למעלה מעשרים וא"כ אין להלק כלל בין דפנות מגיעות כו'
 אף לרבה דטעם משום למען ירשו כו' דלא שלטא ביה עינא.
 ואחי שפיר כל הסוגיות אף לטעמי דרבה והר"ן לטעמיה שכתב
 על היריח דרב יאשיה אמר רב דאם הדפנות מגיעות אפי' רבין
 פוודו ולא דמי לרב חוכה וקורת; מצוי דלא חשיבא היכר למעלה
 מעשרים אמה אע"פ שהקורה מונחת על גבי הכתלים דהאם
 בקורות טפה כו' דמוק להלק ע"ש. אבל לי נראה כמ"ש דרב מפרש
 בחמת מש"ה טעמא דמצוי דליק מפאתו של היכל. אבל לדין לא
 קי"ל הכי אלא גם במצוי הטעם משום היכר ומהני אורח הפתח
 ובגד חטכה. ג"כ פסול אפילו הדפנות מגיעות. וקל"ה משמע כן
 מולחמי רב כהנא במסכת שבת (דף כ"א) דריש רב נהן בר
 מניומי משמיה דרב תנחום נר חוכה שהניחה למעלה מעשרים
 פסולה בסוכה ומצוי משמע דטעמא דסוכה כמצוי ונ"ח מטעם
 היכר כרבה לא משום ערלי :

ופרש"י ומורה ר"מ בין שיש בהן חרבעה ובין שאין בהן חרבעה
 שאם יש בין פסל כו' לקמן מוקי לה בסוכה בת שמונה אמות
 מלוממנות דכי יהיב נסר ופסל עד חמשה מואלי גיסא וחומר
 ומתחיל מציצה השני ומוקם נסר מחלה וחמר כך פסל כמו ק"ן עד
 חמשה היו להו כ"י פסלים ומוקם חמשה ומוקם חמשה ומוקם
 הכשר סוכה וה"ג מלי למתני ומורה ר"י בהקד' דלית בהו חרבעה
 דפסולין שאם יש בין כו' והאי דנקט ר"מ רבותא היא וקשה אם
 איכא היה לו לכלול שניהם ומודים כו' שאם יש בין נסר לנסר כו'
 האי כדאיכא והאי כדאיכא. אבל נראה פשוט דלר' יהודה לא שייך
 למימ' הך ומור' דהא ר"י סוכר דירת קבע בעינן א"כ בעי גמי ד"ח
 כרביי דטעמינו משום דירת קבע ואע"ג דהא ר"מ כהבו לעיל ד"ה
 דירת קבע דע"כ אין שוים דהא רבי בעי ד' אמות ולב"ש סגי בכדי
 ראש ורובו ושולחנו ודכותי כו' מ"מ ר"יהוד' ודאי בעי ד' אמות כרבי
 דהא מחייב. סוכה האג במזוזה מהאי טעמא וע"כ סוכר דבעי ד"ח
 דבניר מהכי לא מחייב במזוזה אליבא דרביע כדאמרין לעיל
 (דף ג') : ובידולמי שם איכא לרי יהודה חרבעה אמות וד' דפנות
 רק בקרבן עדה הגיה אף על פי שאין בהם ד' אמות ודי דפנות
 וגרסאם ל"ע ע"ש וא"כ אי אפשר לומר אליבא דר' יהודה ומורה
 כו' : לאוקמה בסוכה בת שמונה ומוקם פסלים בחמשה ולהוי
 שיעור סוכה דהא לר' יהודה ליבא שיעור סוכה בחמשה ומש"ה
 האריך לומר ומורה ר"מ דר"מ לא בעי דירת קבע ולא בעי ד'
 אמות וא"כ דאי מצינו למימר דהא דאמר פטורה מן המזוזה
 אף בתג :

ועוד דעל דברי התוספתא ודאי קשה דאיך אפשר לומר דר"מ
 סוכר סוכה העשויה ככבשן פסולה וא"כ מ"כ"ש דאין בה
 ד' על"ד' פסולה דהא ר' יוחנן אמר לקמן סוכה העשויה ככבשן
 אם יש בהקיפה כו' ליבש בה כ"ד בני אדם כשירה פרה"י דלית
 ליה דאחרים דסוכה העשויה ככבשן פסולה ואם אין בהקיפה
 כדי ליבש בה כ"ד בני אדם פסולה כמאן כרבי דאמר כל סוכה
 שאין בה ד' על ד' פסולה. אלא אע"ג דבעי ד' על ד' משום
 קבע ונכשיר ככבשן דחשיב ליה קבע. ש"מ למאן דאמר ככבשן
 פסולה. פשיטא דפחות מד' על ד' פסולה א"כ הי"ך אמרו האם
 ומורה ר"מ. ולענין דירת במזוזה נמי מצינו דל"ג דק"ל דבעי קבע
 למזוזה ופטור בפחות מד' על ד'. בעטויה ככבשן ואין לה זע
 קי"ל חייב ש"ע וי"ד (פינן רפ"י סעיף י"א) : ומדברי התוספתא
 בעלמס מוכח הכי שכתבו ואלו בתג כו' חייבת במזוזה ודו"ק. וא"כ
 הי"ך תנא לקמן ומורה ר"מ אם יש בין נסר לנסר כו' כשירה הב'
 פסלים של ח' טפחים שבחמשה אלא ע"כ אחרים האנויים כאן
 לאו ר"מ :

ד"ח ע"ב ת"ר סוכה גנב"ך כו' : הנה הסו"ס והרא"ש בפי השולח
 (דף מ"ה) גבי כתיבה ס"ת חפלין ומזוזה דרשין
 וקשרתם וכתבתם כל שיטת בקשייה יטו כתיבה הכינו בשם ר"מ
 שהי' מדייק מכלאן שאין אשה עושה נזירות ואוגדת לולב כיון דלא מפקדי
 וכתבו הם ואינו נראה דהא מופסלין כו' ואמרין נמי סוכה גנב"ך
 כשי"ו ולי נראה מדתני בבב"ית סוכה א"י סוכה נשים כשירה מוכח
 כדברי ר"מ ז"ל דבזויה ושאר מילי דבטינן לשמה פסולות אם
 נעשית ע"י נשים דאי לאו הכי אלא אפי' בזויה כשירה מאי רבותא
 דסוכת נשים כשירה הא אפי' בזויה כשירה עשיית נשים אף דבעי
 לשמה וכ"ש בסוכה דלא בעי לשמה. אלא משמע דבמנות דבטינן
 לשמה לאו- בני עשייה ניהו כיון דפטורות. רק בסוכה דלא בעינן
 כוונה לשמה ומכשירין אף בסוכת א"י בהא דוקא כשר :
דף י"ד ע"א כמה יחא בין סוכה לסוכה וההא התחנותה
 פסולה. אמר רב הונא טפה שכן מצינו
 באהלי טומאה טפה דתניא כו' ורב הסורא ורבה בר רב הונא
 אמרו חרבעה. שלא מצינו מקום חשוב פחות מחרבעה ושמואל אמר
 עשרה. מאי טעמא דשמואל כהכשרה קך פסולה וכזה הרא"ש וי"ל
 לפסוק בשמואל ועיקר ראייתו מדאוקמי במערבא פירושא דר'
 יהודה שאמר במתניתין אם אין דוירין בעליונה התחנותה כשירה.
 מאי אם אין דוירין כו' כשאין התחנותה ינונה לקבל כרים וכסתות
 על

לסוכה הח
 לקבל כרי
 פרוחה מו
 דבני רב
 חבלל שמה
 ראיה לק
 פשיע לה
 וכסתות נ
 פ"י הדמו
 רב"ה בר ר
 דראסקי ח
 גפוח עשר
 ככר כתב
 דירת קבע
 פ"י יהודה
 רבה בר
 שגובה ע
 אהל קבע
 חרבעה ו
 גדולה לכ
 על האמות
 פסחים כו'
 פרי ופגלא
 ניהא דלר'
 פנו כן ה
 לזומר רה
 דואו בעי
 פטינן מט
 מערבא ח
 כותיהו ו
 ע"י הדק
 זכסתות ו
 דמיעוט ג
 ופסולה ח
 דף י"א
 ג אע"פ
 (הלכה כו
 גבוהין ע
 שליין סד
 לישן תחיו
 וכתב עליו
 פורס הוא
 וקיטפות ל
 ובלבד של
 זו לדין הכי
 לקליטין דר
 השאה כול
 פו ע"ש-ול
 מהלכה מה
 דקביעו ומ
 סוכה דקבי
 לסוכה ש
 בעשרה ה
 הסוגיא ח
 לה גג אפי
 פדאי ומב
 הוכח דאמו

האנו יג' יזך צ"ל מקאלין

בדין אינו בתורת בלולב ובשטרי ממון

הרב צבי שכטר

7 ←

תנן בגטין (י): כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם אע"פ שחותמיהם עכו"ם כשרים. ובגמ' שמה, קא פסיק ותני לא שנא מכר ל"ש מתנה, בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו הוא דקנה, ושטרא ראייה בעלמא הוא. . אלא מתנה, במאי קא קני, לאו בהאי שטרא, והאי שטרא חספא בעלמא הוא. ופירש שמה בתוס' הרא"ש בכונת הגמ', דגויים שאינם בתורת קנין שטר, אין שטר כתיבתם מועיל לקנות מתנה בעדי מסירה. ועי' תוס' קדושין (יד): סד"ה הואיל שכן ייסד הר"ת, דאין קנין שטר מועיל לעכו"ם. ולביאור זה כיוון גם הקצה"ח (רס"י ס"ח). אכן שאר בעלי התוס' לא כן פירשו, אע"פ שביאור זה אולי מדויק יותר בלשון הגמ' שתמהו-חספא בעלמא הוא, עיי"ש בתורא"ש.

ונראה לומר בזה, עפ"י דברי הגמ' להלן בגטין (מה): דדרשינן סמוכים במשנה תורה, ודרשינן מסמיכות שני הפסוקים דוקשרתם וכתבתם, שכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה, ואשר מה"ט נשים פסולות לכתיבת סת"ם. ועיי"ש בתוס' ד"ה כל, דמכאן היה, אומר הר"ת דאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כאן דלא מיפקדה. ותמהו עליו התוס' דארבא, הרי חזינן מסוגיין דאין דין זה ידוע לנו מכת הסברא אלא רק מכת גזה"כ דוקשרתם וכתבתם, ואילו בציצית ובלולב דליכא גזה"כ שכזו, לא הי' צ"ל בכלל דין שכזה. וכן הקשו מסוכת גנב"ך שכשרה, הרי דאין דין שכזה בכה"ת דבעינן לעשיית איזה חפצא של מצוה שיהא העושה ישנו בתורת אותה המצוה.

וביישוב דעת הר"ת כתב הגאון בעל המשכנ"י בספרו קהלת יעקב, לסוכה (תו) דשאני סוכה, הואיל וקיי"ל כב"ה דלא מצרכי שתהא עשיית הסוכה לשמה, ממילא אין שמה צורך לישנו בתורת. אך בעשיית ציצית ואגידת הלולב, דאית לי לר"ת דבעינן בהו עשייה לשמה, בזה אית לן למימר מכת הסברא, שכל מי שאינו בתורת אותה המצוה, אינו יכול ליצור בה הכשר הלשמה. והיינו נמי טעמא דבצקות של נכרים אדם ממלא כרסו מהם, ובלבד שיאכל כצית מצה לאחרונה (פסחים מ.), דהואיל ונכרים אינם בתורת מצות מצה, אינם יכולים ליצור לשמה, ובמצה הלא בעינן לשמה.

מז

חזון נחום

מאתכיים אכדוקו טא אוברלייג ל נחום אאב

א.א.א.

דפאזן אטיבג

25

[וכן משמע מדברי ח"י הריטב"א לפסחים שמה. [וכן הוא בשו"ת כתב סופר חאו"ח סי' א.].

וכן ע"י ח"י הגר"ח (פ"א מתפילין הט"ו) בשם הגאון ר' שמחה זעליג, ז"ל, שהוכיח שמה שאמרו בגמ' גטיין (כג) דאי אפשר לסמוך על הנכרי לכתוב את הגט לשמה משום דאדעתא דנפשיה קעביד, דאין כונת הגמ' לומר כאן אומדנא פסיכולוגית, והרא"י, שהרמב"ם כתב בפ"ג מגרושין הט"ו שאף המומר לחלל את השבת בפרהסיא אשר דינו כנכרי, ג"כ פסול לכתוב הגט, וקשה לומר שמחמת חללו את השבת השתנתנה כל הפסיכולוגיה שלו. אלא מן ההכרח דאי לצ"פ בכונת הגמ', שעכ"פ אדעתא דנפשיה קעביד ר"ל שעפ"י דין מופקע הוא מליצור לשמה, וממילא שפיר שייך לומר שדין זה חל גם על המומר, אשר דינו כעכו"ם.

ובגדר דין זה הי' גל"פ עפ"י הנ"ל, משום דעכו"ם אינו בתורת גוי, וכל מי שאינו בתורת איזה ענין, אינו יכול ליצור הכשר לשמה לגבי אותו הענין. וטעמא דבעינן למדרש סמוכים, דוקשרחם לכתבתם הוא רק בכדי לפסול את הנשים אף לכתובת מזוזה דאילו לכתובת תפילין פשיטא שפסולות, שהרי אינן בתורת (מדאינן מחוייבות במצות התפילין). וכל מי שאינו בתורת, א"י ליצור לשמה, [וכן נמי פשיטא דנכרי פסול הוא לכתובת תפילין ומזוזות, אפילו בלי הך גז"כ, דאינם בתורת]. ומהך דרשא ילפינן שאפילו לכתובת מזוזה וס"ת נמי פסולות הנשים, דכתובת סת"ם חד דינא אית להו לכולהו.

וע"י תוס' גטיין (ט): ד"ה אע"פ, שהביאו בשם הר"י שיש ד' טעמים לפסול גט שחתומין נכרים, חדא, דלאו בני כריתות נינהו, ועוד, דבעינן לשמה, ועכו"ם אדעתיה דנפשיה קא עביד וכו'. הרי סד"ל שב' טעמים נפרדים הם, ואילו לדברינו עפ"י דברי הגאון ר' שמחה זעליג ז"ל, הכל טעם אחד, דכל מי שאינו בתורת, אינו יכול ליצור לשמה.

והנה בעלי התוס' שהקשו אר"ת הנ"ל מסוכת גנב"ך, הרי ג"כ ס"ל להדיא כדעת הר"י, דאינו בתורת הוא פסול בפני"ע, ואינו מטעם לשמה, שהרי לכו"ע פשיטא דקיי"ל כב"ה, דלא בעינן בעשיית הסוכה לשמה. ור"ת הוא שסובר כן [כפי הסברו של המשכנ"י], דאינו בתורת גורם לפסול של שלא לשמה.

ומעתה נראה להוסיף ולומר, דבשטרי ממון פשיטא דלא בעינן כתיבה לשמה, ומש"כ בתורא"ש [והקצות] הנ"ל שנכרים שאינם בתורת קנין שטר פסולים הם לכתובת שטרי מתנה, סברא זו לא ניתנה להיאמר כל עיקר לפי דעת אותם בעלי התוס' הסוברים שאינו בתורת אינו מהוה פסול בפני"ע, אלא גדרו שכל מי שאינו בתורת, א"י ליצור לשמה, דהלא בשטרי ממון דלא בעו לשמה, פשיטא שאי אפשר לפוסלם בנכתבו ע"י מי שאינו בתורת.

אכן, אפילו לדעת אותם מבעלי הו פסול בפני"ע, נראה פשוט דהיינו דוקא של מצוה בידי אדם, אבל היכא דליכא בחולקים וסוברים מה שייך לפסול בנו דבשטרי ממון דלא בעו כתיבה לשם בכלל, ואפילו כתבן הקוף ג"כ היו כשו דלא שייך לפסול בנכתבו ע"י מי שאי וגם הי' נראה לומר עפ"י פשוטו, דהיינו דוקא אליבא דר"י המצריך אגו סוכה (יא:)) לפסול בו תולמ"ה, דדין א. אלא בכדי לשווייה עשייה על ד' המ אבל לתכמים דר"י, אף דאית להו דג למעשה אגידה, אלא דבעינן רק שיהא דלא בעינן בהו מעשה כתיבה, אלא ו וכו"ל. [וממילא פשיטא דא"א לפסול ו והפרמ"ג (רס"י תרמ"ט) שהביאו לדב דר"י דסברי דלולב א"צ אגד.

אכן, אפילו לדעת אותם מבעלי התוס' החולקים וסוברים שאינו בתורה כן מהווה פסול בפני"ע, נראה פשוט דהיינו דוקא היכא דבעינן עכ"פ שתהי' שמה עשיית החפצא של מצוה בידי אדם, אבל היכא דליכא בכלל צורך לשום מעשה בעד הכנת החפצא, בחולקים וסוברים מה שייך לפסול בנעשה ע"י מי שאינו בתורה. ובפשוטו, הי' נראה דבשטרי ממון דלא בעו כתיבה לשמה, דלא בעו אפילו מעשה כתיבה בידי אדם בכלל, ואפילו כתבן הקוף ג"כ היו כשרים כל שיש שמה הכתב הנכון. וממילא פשיטא דלא שייך לפסול בנכתבו ע"י מי שאינו בתורה.

וגם הי' נראה לומר עפ"י פשוטו, דמה שכתב הר"ת שאין אשה אוגדת את הלולב, דהיינו דוקא אליבא דר"י המצריך אגד לעיכובא, וס"ל דילפינן לולב מסוכה [ע"י גמ' סוכה (יא:)] לפסול בו תולמ"ה, דדין אגד לדידיה אינו בכדי ליצור צירוף בין המינים, אלא בכדי לשווייה עשייה על ד' המינים ועמש"כ בזה בספרי ארץ הצבי (עמ' פ'). אבל לחכמים דר"י, אף דאית להו דלכתחילה מצוה לאגדו, אין הכונה בזה דבעינן למעשה אגידה, אלא דבעינן רק שיהא אגוד, יהיה איך שיהי', [ודומיא דשטרי ממון, דלא בעינן בהו מעשה כתיבה, אלא רק שיהא נמצא שמה כתב, ואפילו כתבו הקוף, וכו"ל.] וממילא פשיטא דא"א לפסול באגדו מי שאינו בתורה. וזה דלא כדברי המג"א והפרמ"ג (רס"י תרמ"ט) שהביאו לדברי הר"ת להלכה אפילו לדין דקיי"ל כחכמים דר"י דסברי דלולב א"צ אגד.

L

סימן צט

בענין אי בסוכות יש חיוב לשבת בסוכה

תיפוק ל" דאינו בחיוב לבישה ממילא אינו בעשיי.

אמנם נלענ"ד בזה, דהנה באמת התוס' תמהו על שיטת ר"ת ז"ל, דאם נלמד את כל התורה מתפילין, אם כן הוא הדין בסוכה נמי נימא הכי, והא סוכת גב"ך כשרה (סוכה דף ח' ע"ב - הובא בתוס' בגיטין שם) ומאי נפקא מינה בין ציצית לסוכה.

לכן נלענ"ד, דבאמת יש להקשות, איך למד ר"ת מתפילין לציצית, דילמא תפילין שאני כיון דחובת הגוף הם שפיר אמרינן כיון דאישי זה אין חובתו מוטל עליו בזה אינו יכול לעשות מעשה זו. משא"כ ציצית כיון דהוא רק חובת טלית, ואפילו למ"ד דהוא חובת גברא, הרי אינו חייב לקנות טלית, אם כן מג"ל דיהי' תליא בהארם אם הוא מחוייב בזה או לא.

אך באמת גוף הדברים שכתבנו, דאינו חייב לקנות טלית אף למ"ד דהוא חובת גברא, אף שמדברי רש"י נראה כן, מ"מ המהרש"א כתב באמת בפשיטות, דלמ"ד חובת גברא מחוייב לקנות טלית ולהתעטף בו, כמו כל המצות שהן חובת הגוף, וכן נראה דעת המגיה בגליון הש"ס (שם) על התוס'. עיי"ש, וכן נראה לכאורה מלשון רש"י ז"ל במס' ב"ק (דף ט ע"ב) ד"ה שליש ביתו וכו' שכתב בזה"ל: שחייב אדם לבזבו במצות לולב או ציצית או ס"ת שליש מה שיש לו, ולכאורה קשה טובה

74 המנחת חנוך (מצוה שכ"ה) כתב לחדש, דלכך בסוכה צריך קרא מיוחד למעט גזול ולא מיפסל בגלל מצוה הבאה בעבירה (וכמו שהקשו בתוס' סוכה ט ע"א) כיון דבסוכה אין חיוב לשבת בסוכה ולאכול, רק אם בעי אכיל, אסור לו לאכול מחוץ לסוכה, א"כ אין זה מצוה חיובית אלא מצוה שלילית, שלא לאכול מחוץ לסוכה, ובמצוות כאלו לא שייך פסול דמצוה הבאה בעבירה. ע"ש במג"ח באריכות.

ונראה בזה, ונקדים מה דתמהו המפרשים בהא דאמרינן בגמ' מנחות (דף מב ע"ב) אחר דמסקינן דהברכה תלי' במצוה שהיא גמר עשייתה, מסיק: ובציצית בהא קמיעלגי, מר סבר חובת טלית הוא, ומר סבר חובת גברא הוא, ולהלן: אמר ר' מרדכי לר' אשי, אתון הכי מתניתו לה, אנן הכי וכו' ע"כ. ונראה דבא ר' מרדכי לתרץ את הקושיא, ובאמת לפי המסקנא לא קשיא מידי, וגם הלשון "בהא קמיעלגי" שנוכר בגמ' צ"ע.

והתירוץ הנכון בזה הוא כמו שראיתי בספר בית יצחק להגאון מפרעמישלא בשם חכם אחד, דהנה דעת ר"ת ז"ל (בתור"ה כל - גיטין מה ע"ב) דנשים פסולים לעשיית ציצית, מטעם כל שאינו כלבישה אינו בקשירה, וכמו דדרשינן בתפילין (גיטין שם) כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה, ותמהו כולם, דלפי זה למה צריך רב לומר הטעם דנכרי פסול מצד "לכם"

איך שייך שחייב בצי מממונו כיון דבידו י מהמצוה על ידי שלא ילן למ"ד חובת טלית, ולומ דבעידן ריתחא מענשינן שליש ביתו לקיים מצוה ע"א, זה דוחק בעיני דבכה"ג שצריך להוציא אונס, ואפילו בעידן רית

אמנם אי נימא דרש"י גברא הוי חיוו בפשיטות ודמיא ללו בחודשי כתבנו, די"ל דנ הולך בבגד ואין לו צ לילך בבגד בלא ציצית, להשיג ציצית עבור שלי מזה אינו מחוייב לקיים ללבוש הבגד בלא צ מהמצוה, ממילא מותר ציצית, וזה תליא בפלות ציצית בשבת וז

לכן נלענ"ד, דגם דעו דלמ"ד חובת גבו חיוב כמו תפילין, ואם דכמו דדרשינן בתפילין (בקשירה אינו בכתיבה, גם כן אמרינן כן, דמי פסול לעשות את הדבר שעל גופו צריך, שהעו בזה, ומעתה יש לומר, ל הג"ל, דבסוכה, כיון ד חייב בסוכה, רק דהתור לאכול מחוייב לאכול

ספר כל חמדה

ח המוציא

הרה"ק ל מאיר בן פלאצקי זצ"ל

נירן ונסן אל הרה"ק ר' דוד אברהם מנדלבוים

ל.צ.ל

איך שייך שחייב בציצית לבזבו שליש מממונו כיון דבידו להפקיע את עצמו מהמצוה על ידי שלא ילך בהבגד או שיפקירו למ"ד חובת טלית, ולומר שרעת רש"י ז"ל, דבעידן ריתחא מענשינן על זה שלא הוציא שליש ביתו לקיים מצוה זו (עי' מנחות מא ע"א), זה דוחק בעיני. ובפשיטות נראה, דבכה"ג שצריך להוציא שליש ביתו הוי אונס, ואפילו בעידן ריתחא לא מענשינן ליה.

אמנם אי נימא דרש"י ס"ל דלמ"ד חובת גברא הוי חיוב גמור, אחי שפיר בפשיטות ודמיא ללולב ולסת, אמנם בחדושי כתבנו, די"ל דכונת רש"י ז"ל, דאם תולך בבגד ואין לו ציצית, אע"ג דאסור לילך בבגד בלא ציצית, היינו דוקא אם יכול להשיג ציצית עבור שליש הונו, אבל ביותר מזה אינו מחויב לקיים מצות ציצית, ומותר ללבוש הבגד בלא ציצית כיון דפטור מהמצוה, ממילא מותר לילך בהבגד בלא ציצית, וזה תליא בפלוגתת הפוסקים לענין ציצית בשבת והארכנו בזה.

לכן נלענ"ד, דגם דעת ר"ת ז"ל כן הוא, דלמ"ד חובת גברא (מנחות שם) הוי חיוב כמו תפילין, ואם כן שפיר אמרינן, דכמו דדרשינן בתפילין (גיטין שם) כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה, הוא הדין בציצית גם כן אמרינן כן, דמי שאינו חייב בדבר פסול לעשות את הדבר, כיון שהוא מחובה שעל גופו צריך, שהעושה יהי בר חיובא בזה, ומעתה יש לומר, לפמ"ש המנחת חינוך הנ"ל, דבסוכה, כיון דאם לא יאכל אינו חייב בסוכה, רק דהתורה אמרה שאם ירצה לאכול מחוייב לאכול בסוכה, אם כן אין

זה חובת הגוף רק חובת אכילה, ושוב אין ללמוד מתפילין דהוי חובת הגוף, וא"ש ק"ו התוס' על שיטת ר"ת ז"ל.

ולפי זה מכואר מזה, דר"ת ז"ל לא קאמר סברתו אלא לפי מה דקיי"ל (מנחות שם) דציצית חובת גברא, משא"כ אם נימא דציצית חובת טלית היא, פשיטא דליכא למילף מתפילין, ול"ש לומר דהעושה צריך להיות בר חיובא, כיון דאין העשיי לתכלית חיוב שעל הגוף, רק חיוב החפץ, אם כן אין נ"מ מי הוא העושה.

ובאמת זה מוכרח, דאם לא כן, יקשה לר"ת ז"ל דבעשיית מעקה יהי צריך דוקא ישראל וזה לא אמר אדם מעולם, אלא ודאי דר"ת לא קאמר אלא במצות שהן חובת גברא, משא"כ במצות שהן חובת החפץ, מה נפק"מ אם העושה בר חיובא אם לא, ואין זה דמיון לתפילין, ואם כן למ"ד חובת טלית מודה ר"ת דל"ש סברא זו, דכל שאינו בלבישה אינו בחיוב, ומעתה א"ש דס"ל דרכ ס"ל חובת טלית ואם כן שפיר צריך למעט נכרי מצד "לכם".

ומעתה א"ש היטב סוגית הגמ' הנ"ל במנחות, דאפילו לפי המסקנא קשיא דרב אדרב, דכיון דאמר דא"צ ברכה, ע"כ דס"ל דחובת גברא הוא ואין העשיי גמר מצותה, וממה שאמר דמצד "לכם" פסול נכרי, קשה תפ"ל מצד כל שאינו בלבישה וכו', וע"כ דס"ל דחובת טלית הוא, ואם כן קשה דרב אדרב, וע"ז אמר ר' מרדכי: אתון הכי מתניתן לה וכו', דבאמת רב ס"ל דכשרה ע"י נכרי, וס"ל באמת חובת גברא וצריך קרא להכשיר, דאל"כ הי' פסול

אינו
זתוס'
נלמד
הדין
זשרה
גיטין
כה.
אין
ילמא
שפיר
עליו
זא"כ
ופילו
חייב
זאדם
אינו
הוא
כן,
זות,
זלית
זובת
ז"ס
זורה
ז"ב)
זייב
ז"ת
זבה

באמת מצד כל שאינו בלבישה כדעת ר"ת ז"ל, וזה נכון מאוד בישוב דברי הגמרא.

ומעתה יוצא לנו מזה שכתבנו, דאם אמרינן דרב ס"ל דציצית דעכו"ם פסולה, ע"כ דס"ל חובת טלית, דאל"כ לא ה"י צריך קרא למעוטי כנ"ל, ואם כן הכא אם נימא כשיטת רש"י ז"ל דהקושיא גם אליבא דרב, על כרחך נ"ל דס"ל דחובת גברא, דאל"כ אינו ראי' מציצית לסוכה, דאין ראי' ממעשה המצוה להמכשיר. ודו"ק, וע"כ דאי נימא דהקושיא אליבא דרב, ע"כ דס"ל דציצית חובת גברא, ולפי זה על כרחך סבירא ל"י דציצית שעשאן עכו"ם כשרה, ואם כן שוב מוכח דלא צריך לשמה. וזה נכון בעוה"י."

איברא דבעיקר הסברא שכתבנו דר"ת לא קאמר אלא למ"ד ציצית חובת גברא, משא"כ למ"ד חובת טלית אי אפשר ללמוד מתפילין עיי"ש, לכאורה יש לסתור זה, דהרי גם במזוזה דרשינן כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה וזה לכאורה לאו חובת הגוף אלא חובת הבית, ואם כן נסתרו דברינו.

אך לאחר העיון אתי שפיר, דהנה באמת במזוזה האשה גם כן חייבת ואעפ"כ פטורה מצד דאינה בקשירה של תפילין, ובאמת תמוה על הר"ת ז"ל איך יליף מזה דכל מי שאינו מחוייב בדבר אינו יכול לעשות המצוה, ולמד מזה לעשיית ציצית ולאגוד את הלולב, והא ממזוזה מוכרח דלא תלי' כלל בזה שאינה חיובת, והיא קושיא גדולה, וראיתי שכבר הרגישו בזה האחרונים.

אמנם ביאור שיטת ר"ת ז"ל נלפענ"ד, דהנה באמת הר"ן ז"ל בגיטין (מ"ה

על הר"ף - בד"ה גרסי' כו' ע"ש) הרגיש דמנ"ל דגם בס"ת דינא הכי דכל מי שאינו בקשירת תפילין אינו כשר לכתיבת ס"ת, ותירץ דק"ו הוא, מכח דס"ת חמירא קדושת' מתפילין ומזוזות, ולענ"ד לא זכיתי להבין, דהרי מצאנו עוד חומרות בתפילין ומזוזות נגד ס"ת, היינו דאינן נכתבין אלא אשורית משא"כ ס"ת נובאמת משום זה יש מקום לומר כמו דכשר כתב אומה אחרת הוא הדין דכשר כתיבה שלהם ועוד לענין כתיבה כסדרן ואיך שייך בזה קל וחומר.

לכן נלענ"ד, דלר"ת ז"ל גם כן ה"י קשה זאת, מנ"ל דבס"ת גם כן בעי שיהי' בר קשירה, כיון דקרא לא מיירי אלא מתפילין ומזוזות, לכן הוכיח ר"ת דזה מסברא חיצונה, כיון דנשים אינן מצווין על כתיבת ס"ת כדעת הר"מ ז"ל, ממילא אינן בכתיבה, ומזה הוכיח ר"ת ז"ל דה"ה ללולב וציצית, כן נראה לי נכון בשיטת ר"ת ז"ל.

ומעתה כיון דכל ראיית ר"ת ז"ל היא רק מס"ת דליכא קרא, אם כן יש לומר דדוקא במה דהוא דומיא דס"ת דהוא חובת הגוף צריך שיהי' העושה בר חיובא, משא"כ מה שאינו חובת הגוף, לא נשמע מס"ת שיהי' פסול כל מי שאינו בחיוב אותו הדבר, וצדקו דברינו בזה.

ובאמת יש אתי עוד סברא אחרת, עפ"י דברינו הנ"ל, דשיטת ר"ת ז"ל היא דוקא למ"ד ציצית חובת גברא, עפ"מ שכתב הגאון המנחת חינוך ז"ל לחדש וכנ"ל. דלכך בסוכה צריך קרא למעט גזול ולא מיפסל משום מצוה הבאה בעבירה, כיון דבסוכה אין החיוב לישוב בסוכה, ורק אם

בעי אכיל, ולכן אמרינן חיובת אלא מצוה שלי' לאכול חוץ לסוכה, אבל מצוה כלל, ומעתה יש מצוה הב"ע, כיון דבאמו שהוא בעבירה, ולא נוכל אכל חוץ לסוכה, ושוב מצוה הבאה בעבירה לא חיובת. אלו תורף דברי חן.

ומעתה נראה, דאותה לומר גם לענין דדוקא אם היא מצוה ד ס"ת, שפיר אמרינן מס מחויבת במצות כתיבת ס"ת כשרה במצוה זו, משא"כ הוא להתיר דבר כמו נ אמרינן דאע"ג דלא עשא כיון דהוא סוכה ולא אכ שייך לומר דהוי ס

ונ"ל שבזה פליגי הו ז"ל בשחיטה, א אינו בר זכיחה, ואפילו שאני דכתיב וחבת ה למידרש קראי הכי, והוי גזרת הכתוב, משא"כ ל שפיר אמרינן

ומעתה נ"ל דדוקא א חובת גברא וו ס"ל (כדעת המהרש"א) וא"כ הוי ציצית מצוה ו לילף ציצית מס"ת, משא היא חובת טלית, אם כן

בעי אכיל, ולכן אמרינן דאין זה מצוה חיובית אלא מצוה שלילית דהיינו שאסור לאכול חוץ לסוכה, אבל אכילת הסוכה אינה מצוה כלל, ומעתה יש לומר דל"ש בזה מצוה הב"ע, כיון דבאמת אכל בסוכה, רק שהוא בעבירה, ולא נוכל לומר דנחשב כאילו אכל חוץ לסוכה, ושוב לא עבר כלל, וענין מצוה הבאה בעבירה לא שייך אלא במצוה חיובית. אלו תורף דבריו ודברי פי חכם, חן.

ומעתה נראה, דאותה סברא עצמה יש לומר גם לענין עשיית בר חיובא, דדוקא אם היא מצוה חיובית כמו כתיבת ס"ת, שפיר אמרינן מסברא דכיון דאינה מחויבת במצות כתיבת ס"ת הוא הדין דאינה כשרה במצוה זו, משא"כ במצוה שכל ענינה הוא להתיר דבר כמו מצות סוכה, שפיר אמרינן דאע"ג דלא עשאה בר חיובא, מ"מ כיון דהוא סוכה ולא אכל חוץ לסוכה, לא שייך לומר דהוי סוכה פסולה.

[ונ"ל] שבוה פליגי הר"מ ז"ל והרא"ש ז"ל בשחיטה, אי נכרי פסול מצד אינו בר זביחה, ואפילו להרא"ש ז"ל, התם שאני דכתיב וזבחת ואכלת ושפיר יש למידרש קראי הכי, והוי כמו מזוזה דהוי גזרת הכתוב, משא"כ לגבי ללמוד מס"ת שפיר אמרינן כנ"ל].

ומעתה נ"ל דדוקא אם אמרינן ציצית חובת גברא וכמ"ש לעיל דר"ת ס"ל (כדעת המהרש"א) דהוי חוב גמור, וא"כ הוי ציצית מצוה חיובית, ושפיר יש לילף ציצית מס"ת, משא"כ למ"ד דציצית היא חובת טלית, אם כן אין זה חובה רק

כשיהי' לו טלית של ד' כנפות חייב להטיל בו ציצית, אם כן היינו דציצית הוי מצוה שלילית דאסור להיות לו בגד של ד' כנפות בלא ציצית, אם כן שוב הוי כמו סוכה ואי אפשר ללמוד מספר תורה. והבן כי נכון הוא בעזה"ת.

אלא דבעיקר הדבר שכתבנו דציצית הוי גם כן מצוה שלילית אבל אינה מצוה חיובית כלל, רק שאסור להיות בלא ציצית, אבל הציצית אינה מצוה, לענ"ד דלרב אי אפשר לומר הכי, דרב ס"ל (שבת כב ע"א) אין מתירין מבגד לבגד, ועל כרחך היינו משום דמבטל הבגד מהמצוה, וזה שייך רק אי נימא דהוא מצוה חיובית, משא"כ אי נימא דאינו אלא שלילה, אין נופל על זה לשון בגד של מצוה ושיהי' נקרא מבטל המצוה מהבגד, כיון דבאמת ציצית אינן מצות כלל. והבן היטב.

ובאמת יש ליישב בזה קושיית הרמב"ן ז"ל על רש"י, דכיון דרב צריך קרא דועשו להם להכשיר ציצית נכרי, מנ"ל לשמה, דליכא למימר מ"לך, די"ל דצריך קרא זה למעט גזול, ולהנ"ל י"ל, דבאמת הקשו תוסי' (בסוכה ט ע"א) גם בסוכה למה לי קרא הא הוי מהב"ע, אך באמת י"ל כמ"ש המנ"ח הנ"ל, דבסוכה לא שייך פסול דמצוה הב"ע, אך בציצית קשה, וי"ל דהגמ' ס"ל דגם ציצית לא הוי אלא מצוה שלילה וא"ש גם בציצית וכנ"ל, אך זה דוקא לשמואל דס"ל מתירין מבגד לבגד יש לומר הכי, משא"כ לרב דס"ל אין מתירין מבגד לבגד ע"כ דהיא מצוה חיובית, וא"כ שוב פסול מצד מצוה הב"ע, ושוב לא צריך קרא דלך למעוטי גזולה.

הרגיש
שאינו
ס"ת,
ושתי'
הבין,
זויות
שורית
מקום
הדין
תיבה

קשה
שיהי'
אלא
דזה
ן על
אינן
ילב
ז"ל.

רק
יש
הוא
בא,
מע
ותו

ז"י
ל'
מ'
ל'
לא
ון
ם:

איברא דכל זה לפלפולא, אבל לקושטא דמילתא, מלבד שכתבתי במק"א שדברי המנחת חינוך ז"ל אינם מחוורין בזה, ונראה עיקר הסוכה הוי מצ"ע גמורה. ואכמ"ל, מלבד זאת הא בודאי מודה המנחת חינוך דבלילה הראשונה הוי מצוה חיובית לאכול בסוכה, ואם כן אכתי קשה על ר"ת ז"ל מהא דסוכת גנב"ך כשרה בלילה ראשונה גם כן, ובוזה נסתר גם יסוד דברינו בשיטת ר"ת ז"ל לחלק בין מצוה שהיא חובת הגוף משא"כ בסוכה שאינה חובת הגוף, ולהנ"ל דבלילה הראשונה כיון דיש חיוב מה"ת לאכול בסוכה הרי הוי חובת הגוף.

הן אמת שיש מקום לומר, לפי מה שנראה מדברי רש"י ז"ל בסוכה (דף כז ע"א) במשנה שם, דאפילו בלילה הראשונה לחכמים דחייב לאכול בסוכה אין הטעם דיש עליו חובת הגוף לאכול בסוכה, רק דיש עליו חיוב לאכול פת וממילא חייב לאכול בסוכה, והלימוד מחג המצות הוא רק על אכילת פת בלילה הראשונה, אם כן גם בלילה הראשונה אכילת סוכה לא הוי חובת הגוף אלא חובת אכילה, ועיין שם בגמ' (סוכה שם) דמקשינן על ר"א האיך מהני השלמה, הא לא אכל בתוכה, וחירצה הגמ' דחזר בו ר"א, ופירש"י ז"ל דחזר מזה ס"ל די"ד סעודות חייב לאכול בסוכה ע"כ. וקשה, הא עכ"פ מודים חכמים דבלילה הראשונה חייב לאכול בסוכה, ואם כן אכתי קשה איך מהני השלמה בשמיני כיון דלאו בסוכה קא אכיל, לדעת רש"י ז"ל דאסור משום בל תוסיף, וע"כ דדעת רש"י ז"ל כדאמרן, דהחיוב בלילה הראשונה הוא מן התורה רק לאכילת פת, וממילא חייב בסוכה, ולכן מהני השלמה.

ועלה בדעתי לתלות זאת בפלוגתת התוס' והראב"ד והרשב"א ז"ל בירדו גשמים בלילה הראשונה אם חייב גם כן לאכול בסוכה, דהתוס' (ע"ש בתוד"ה במיני תרגימא) כתבו בהדיא, דחייב מה"ט כיון דהוי גזה"כ לאכול בסוכה, אמנם הראב"ד והרשב"א ז"ל ס"ל דאין חיוב מה"ת לאכול בסוכה גם בלילה הראשונה, רק דחיוב הוא לאכול פת וכיון שרוצה לאכול ממילא חייב לאכול בסוכה, אם כן זה דוקא בלא ירדו גשמים, אבל בירדו גשמים אינו חייב לאכול בסוכה. ע"כ. ולפי זה דברינו לתרץ שיטת ר"ת ז"ל נכונים, אמנם מה אעשה שמסתימת דברי הפוסקים לא נראה כן, ונראה דכ"ע מודים דהלימוד מחג המצות הוא לגבי לאכול כזית פת בסוכה, וכך נראה מפשטות הסוגיא, וצ"ע עוד בכל זה כי כתבתי לפום ריהטא.

והעיר בזה נכדו של רבינו, הג"ר אברהם בנימין גלאוויטשאווער ז"ל מפראגא-אוסטרוב:

הנה לעיל הביא זקניי את דברי הגאון בעל מנחת חנוך ז"ל (במצוה שכה אות ט) שכתב בפשטות דמצות סוכה הוי כמו מצות ציצית דאם רוצה אינו אוכל ואינו יושב בסוכה כלל יעו"ש, וכ"כ התשב"ץ (ח"א סי' ק), ובלח"מ (פ"ג מנדרים ה"ו), אבל פלא מאוד מגמ' סוכה (כ"ח סע"ב) תשבו כעין תדורו, ששיבתה גופה מצוה וחובה כל ז', ועוד דאיתא בש"ס סוכה (דף מז ע"א): סוכה בשמיני מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן, ואי אם עיקר המצוה הוא רק האכילה בסוכה, מה זה הלשון אומרת יתיבי מותבינן הל"ל אוכלי אכלינן, הרי משמע ודאי דישיבה עצמה בלא האכילה היא

המצוה, וכ"כ הריטב"א יע"ש, וכ"כ הגאון חח לשר"ע אר"ח (סי' תרלט) אי לאו דכתיב וכו', א" לישב ולדור בסוכה, רק רק לילה הראשונה וכו', דסוכה חיובא איכא כל ז מביא בפנ"י (סוכה דף נ מצוה פטורין מן הסוכה לי, דלענין סוכה איכא ר דבכל שעה ושעה עובר וכו', משא"כ בסוכה איכא ועשה כשאוכל ושותה עי"ש, הרי לדבריו דעונו בלא אכ"י

ומה שמתרץ בזה המנין דלא הוה מצוה ה מצוה דרשות וכשר ה"י

עוד

הנה בגמ' סוכה (דף ודילמא ס"ל כמ"ד הראשון שוב אינו מבר אתו, ועיין ברש"י ז"ל (ש) שלא ישבו בסוכה כל ימי הדבר יפלא על כל גדולי כלל בסוכה, ובפרט בליל חובה, וגם מצטער אינו הראשון לדעת הרבה פנו לא קיימו מצות סוכה, ו המחברים

